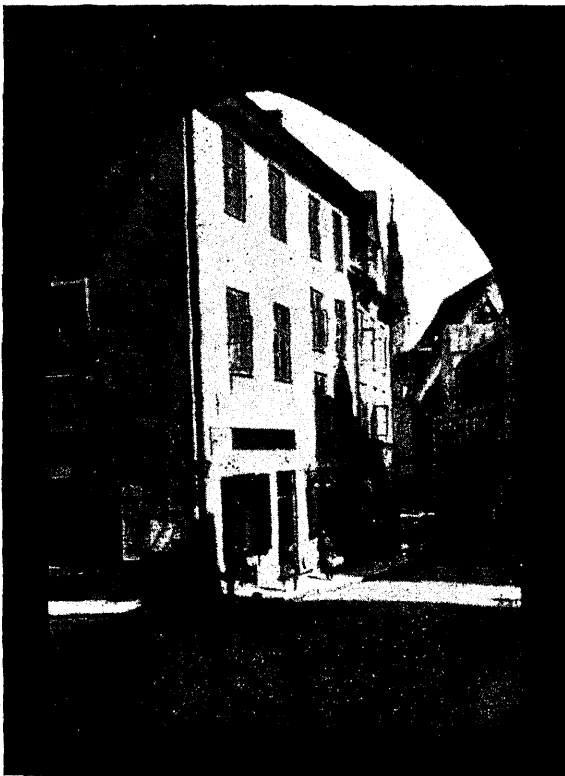

HIND
40
SENTI

ROMAAN

No

11

Pikkjalg.

F. L. Weitzwald
Eesti NSV Riiklik
Raamatukogu

SP
7594

KIRJASTUS-OSAÜHISUS „ARENG
TALLINN, 1932. A. XI. AASTAKÄIK.

ROMAAN Nr. 11

SISU:

Aleksey Dolgoshev: Laul merele.
Mis on haridus?

W. Marken: Raadiomees.

Sven Elvestad: Telefonisaladus.

O. Henry: Viimane trubaduur.

H. Rikand: Suvine hommik.

Valter Uibopuu: Kolm õlekubu.

Reinhold Ortmann: Pögenemine
kuulsuse eest.

Arnold Liiv: Sulle toon sületäie
kevadlilli.

Aleksey Dolgoshev: Veel kord.

Grace Valding: Ema-armastus.

Ossip Dõmov: Saatuse ratas.

Jakob Liiv: Piin.

Thea von Harbou: Kes meie järel
tulevad.

Tõtt ja nalja.

Romaan'i

tellimishinnad:

12 kuud (24 nr-t)	Kr.	7.50
9 " (18 ")	"	6.—
6 " (12 ")	"	4.—
3 " (6 ")	"	2.—
2 " (4 ")	"	1.50
1 " (2 ")	"	—80
Üksiknumber	"	—40

„ROMAAN'i“ talitus

Tallinn, Vene tän. 13,
telefon 437-18.

Mõistatus nr. 11 (245):

Seadnud: Em. Gutmann.

kus	me	on	se	nim	tor	se	suu
ri	väe	uh	i	mis	kää	ru	ja
	et	gi	gi	lik	sees	ta	ku
ti	mis	ees		ja	saab	rib	ta
ei		hu	vä	ne	lii	puh	vai
ra	ta	tem	gub	mis	ku	ilm	kus

Missugune jak. Liivi luuletise algus on siin peidus? Lahendada ratsamehe kõnnaku abil!

Lahendus 1. mub Romaan nr. 13 (24).

Lahendus nr. 9 (243).

15	12	29	10	31	31
28		14	33		9
13	16	11	30	35	32
	27	22	3	8	
17	2	5	24	21	36
26	23	38	19	4	7
1	18	25	6	37	20

Alates Nr. 1 saame ratsamehe kõnnaku abil järgmise A. Grenzsteini luuletise:

Hoidke kõrges kõrge aateelippu,
Et ei madalus te peele kipu!
Kõrges aates elab jumalus,
Madaluses foorus, rumalus.

(A. Grenzstein).

Romaan

Nr. 11 (245)

Juuni 1932

XI. aastakäik.

Laul merele.

Pühendan **Jakob Liivile, Aleksey Dolgoshev.**

Ikka sa kohised, meri, mu kevadpäivne sõber . . . Ikka laulad nagu muiste, nagu alati . . . Su kohal ripuvad tuhkhallid pilvemügarad, nagu varitsev muretusk mu naeruhelinas. Su külmel lainteharjul möllab hullunud torm ja külvab siina valgeid vahuroose . . .

„Ei ole rahu! Ei ole rahu!“ hüüavad merituuled ja võimas laintekohin. Ka minugi hingese helab vastu sellele tuhatkordne kaja . . .

Seal rahutute vete taga oleksid nagu süüdatud tuhanded tuled, mille virve sulab kokku saladusliku laintekohinaga.

Agaga ei, seal pole ju midagi! See on vaid miljardite tulisilmade — tähtede helk, mida

lainte igavene rütm loonud elavaiks. See on kaugel, kättesaamatu õnne naeratus . . . nagu ootamatu rõõmusäde, mis eksind hinge.

„Ei ole rahu! Ei ole rahu!“ kohiseb mu kevadpäivne sõber, meri. Ja nii ta aastasadu jutustab omist lõpmatuist igatsusist ning rahutust hingest.

Ja minuski nagu peituks osake sellest suurest kohinast, vanast, ent siiski igavesti uuest laulust.

„Ei ole rahu! Ei ole rahu!“ hüüan vastu võimsale laintekohinale. Ja saadan tervitusi mu kevadpäivsele sõbrale, ääretule, kohisevale merele, mille lainteharjul möllab hullunud torm ja külvab valgeid vahuroose.

Mis on haridus?

Haridus on parim, kosutavaim ja värskendavaim osa sellest, mis ühendab kaht inimest, kes üksikult olenevad ja üksikult abi vajavad. Haridus on õilsaim, viljakandvaim haputaigen inimlikus seltskonnas. Kui on tegemist haritud inimesega, siis teostub kõik lihtsal ja selgel viisil, kuna aga harimata inimese juures igal pool põrgatakse takistustele ja arusaamatustele.

Muide, mis tähendab õieti: haridus?

See mõiste ei ole ühe sõnaga seletatav. Sõna haridus tuleb sõnast harima ja tema väljenduse juures puudub veel „hästi“; nii siis tähendab haridus õieti: inimese hästi haritud sisemist olemust, tema hästi haritud vaimu ja hästi haritud tundmust, mõlemaid

koos. Nimelt võib mõnel inimesel olla väga suur tagavara teadmisi, kuna tal puudub peenendatud tunne, ja mõnel inimesel võib olla tagavara õigest tundeist, ilma et tal oleks hästiharitud vaimu. Need mõlemad inimesteliigid, nii need, kes on varustatud ainult vaimuga, kui ka need, keda kannavad vaid tunded, ei kuulu tõsiselt „haritud“ hulka.

Haridus on kogu inimese vaimu ja meele süvenemine. Õigel haridusel on kõige pealt ikka midagi ühist südamega: südameharidus on vaid üks osa üldharidusest, kuid väga hädatarvilik osa, milleta tõsisest haridusest ei olegi.

Nii siis on haridus midagi, mis täiesti

sädeleb inimese siseemisest olemusest; ta on kogu inimese sisemise struktuuri otsekohe äratuntav dominante. Tal pole väliste asjadega midagi tegemist, ei rikkusega, ei eluviisi elegantsusega, ei reisidega võõraile maile, kust tagasi võib tulla haridusest rikastamatuna.

Tähtsaim faktor hariduse omandamisel ja arendamisel on alati olnud kasvatus. Vanemate, õpetajate ja kasvatajate pedagoogilis-moraalne mõju võib olla mõõduandev selles, kas noor inimene areneb harituks või jääb ta harimatuse, ebahariduse madalikule hämarduma.

Haritud inimene ei ole iialgi pealetikkuv, vali ja käratseja; tema ei tõsta ennast iial teistest kõrgemale, ei tiku iial esiritta. Seda pole tal tarviski, sest mõju, mis ta haridusest välja hoovab, on palju mõjuvam kõigist neist omadustest, mis on tüübilised tema vastandile — harimatule.

Haritud inimene on kannatlik, armastuseväärne ja alati ka valmis andestama, kuna ta inimeste vigu, nõrkusi ja eksitusi tunneb ja teab, et need on paratamatud. Tema te-

gutseb alati heategevalt ja on alati taktipidav. Takt on ju hariduse hädavajalik kaasnähe ja kus ta puudub, seal võib kindlasti öelda, et tegemist on mitte tõsiselt harituga.

Iseloomustav haridusele on, et ta end ei tunne iial valmina ja lõplikuna. Haritud inimene teab väga hästi, et tema teadmine on pinnapealne ja poolik, ja sellepärast on tal püüe oma teadmisi ja tarkust arendada, laiendada. Tema on alati valmis õppima, nii elust kui tarkadelt. Maaailma pildil on haritud inimese kujutelmas kindel kuju, kuid see kuju pole iial tarretu, vaid muutub aastatega, sest haridus ei tardu iialgi. Tema on alati vähenõudlik ja alistub tarkusele. Tema ei püüa kunagi omakasu ega ole kinnine, vaid ta on abivalmis ja jagab meelsasti tarkust oma kogemuste salvest.

Tähtis ei ole teadmiste kogu, vaid tähtis on teadmiste kooskõlaline ja isiklikult kujutatud elavus. Mõõduandev on mitte küllus, vaid sisemine kord. Südame ja hinge diskretsioon, tarkus, õiglus — need on tarvilikud omadused, mille õnnelikust segust areneb inimese ilusaim voorus — haridus.

Raadio-mees.

Saksa kirjanik V. Markeni romaan

11

„Mul oli, nagu oleksin kuulnud koputamist!“

Mehed vaatasid ringi: „Koputamist!“

Ja üks hüüdis teisele edasi: „Koputati!“

„Vaikida — vaikida!“ kisendati üle platsi. Kaitseväge leitnant möirgas: „Vaikida — silmapilk — rusude alt kostab koputamine!“

Rahvahulgast käis läbi nagu võpatus. Surmavaikus valdab kõiki. Schulenberg põlvitab montööri kõrval, kes vasaraga kaks-, kolmkorda rusudele lööb.

Kõik kuulavad hinge pidades.

Siis hoovab neist läbi nagu löök. Kuuldakse koputamist. Schulenberg kuuleb seda selgesti, sest ta hoiab kõrva metalli küljes.

„Ettevaatust!“ koputab keegi rusude seest telegrafimärkides. „Oleme õõnsas ruumis vangis!“

Schulenberg vabiseb. On see Markgraf? Hääl vaikib. Nüüd koputab Schulenberg: „Kes viibib seal sees?“

Jälle järgneb hingetu, südantpigistav vaikus. Proua Ingrid silmitseb mehi kipitavil

silmil. Schulenberg ootab. Sekundid muutuvad igavikuks.

Siis — jällegi koputus:

„M a r k g r a f!“

Schulenberg ei jõua ennast hoida. Ülevoolava rõõmuga kisendab ta: „Ta elab! Markgraf elab!“

Proua Ingrid on nende juurde astunud.

„Ja — ja — lapsed?“ palub ta.

Schulenberg koputab jälle: „Kas lapsed elavad?“

Vastus tuleb pikkamisi, venivana, väsinult:

„Elavad — veel!“

Proua Ingridi tuli toetada, muidu oleks ta kukkunud. Mis peitus sõnas „veel!“ See sõna kisendas valjusti: „Hädaoht! Aeg on kallis!“

Nüüd astus ehitusnõunik vahele. Sõnake „veel“ oli teda kihutanud tegutsema.

„Kõik tagasi?“ käskis ta.

Tahtlikult täideti ta käsk.

Nüüd hakati õnnetuid suure energiaga vabastama. Ettevaatlikult sulatati jootmis-

aparaadi abiga vagunid lahti, aetirusuhunnikule toed alla, et nad kokku ei variseks. Hulk ootas uudist. Käis ametnikele peale. Kõik tahtsid teada, mis oli.

„Markgraf elab! Ja lapsed ka! Veel!“

See teade lendas kui kulutuli laiali ja vapustas kõiki. Kas Jumal tegi veel kord imeteo? —

Berliini saatejaam kisendas välja maailma:

„Rusukunnikute alt kajab koputus. Markgraf elab ja tema lapsed ka veel!“

Inimesed tõnbasid kergemalt hinge ja ootasid päevalt lähemaid teateid.

Ringhääling oli sel õhtul lõbusast eeskavast loobunud.

Pool tundi hiljem kisendas säd eetrisse:

„Päästetööd on äärmiselt rasked, kuna kardetakse, et vaguni- ja veduriosad võivad kokku variseda. Ehitusnõunik Schmoller loodab elavad inimesed veel teivelt välja tuua!“ —

Otsustav hetk lähenes.

Schmoller laskis kõik ettevaatlikult töötada, aga ta oli suures hädaohus teadlik. Iga hetk võis rusuhunnik kokku kukkuda ja võis, keda päästa taheti ja püüti, oma alla matta, purustada. Aga ta pigistas hambad kokku ja riskeeris. —

Pilkane pimedus ümbritses Rainerit.

Pisikesse õonesruumi oli ta ühes lastega kokku pigistatud. Tema seisukord oli õudne, sest ta lamas pea all, jalad ülles. Tema peal lamas liikumatult väike Wolf. Lapse haavad jooksid verd. Aga ta väike süda põksus veel, seda tundis Rainer. See ei jaksanud vististi enam kaua vastu panna, siis magas ta lemmik igavesti.

Väike Ursel näis pääsevat kergemini. Tema istus isa pea kõrval, ärkas vahetevahel pooleldi meelemärkuseta olekust ja kisendas meeletult: „Isa — mu hea isa!“

Siis püüdis Rainer last rahustada.

Kobin tuli ikka lähemale. Rainer kuulis, kuidas sulatamiseaparaat töötas.

Äkki tundis ta, et midagi liikus.

„Nüüd on lõpp!“ mõtles ta. „Nüüd variseb kõik meie kohal kokku ja matab meid oma alla!“

Kuid asi ei olnud õnneks nii, vastuoksa: päästjad on nende juurde jõudnud.

Kitsasse ruumi langes äkki laternatuli. Auk suurenes.

Varsti valdas Rainerit vabastuse õnnelik tunne. Kaks avitajat kätt võtsid väikese Wolfi, siis väikese Urseli, kes haledasti nuttis, ja viimaks tõmmati temagi rusude alt ettevaatlikult välja. —

Meeletult põksuva südamega seisid inimesed õnnetuskoha ümber ja ootasid. Kipitavail silmil vahtisid nad meestele, kes oma elu hädaohtu andes õnnetuid püüdsid päästa.

Viiekümne tõrviku valgus langes rusuhunnikule.

Proua Ingrid kiljatas.

Seal — tõmmati välja üks laps, kes oli meelemärkuseta, silmanähtavalt elutu.

Ingrid nägi: see oli tema väike Wolf! Ja siis toodi Ursel, kes nii koledasti kisendas, et inimesed otse väsisema hakkasid.

Ja siis — tõmbasid nad esile Markgrafi.

Proua Ingrid ei jõudnud ennast enam valitseda. Ta tormas oma armsate juurde, nuuskus ja nuttis rõõmu pärast.

Arst tõrjus.

„Armuline proua,“ ütles ta paludes, „kannatage! Nüüd on sõna arstil. Oodake!“

Proua Ingrid noogutas pead ja vahtis kipitavail silmil oma lapsi ning meest. Rainer võitles meelemärkusetuse vastu, tahtis mitu korda tõusta, kuid vajus ikka jälle tagasi.

Eriti palju talitas arst väikese Wolfi juures. Üsna õrnasti ja ettevaatlikult kanti laps laatsaretrongi, niisama Ursel. Kuid Ursel oli ema näinud ja kisendas tema järele.

Arst tõrjus käega.

„Tule, laps!“ ütles ta ja võttis lapse sülele. „Sina jääd vennakese juurde. Küll siis tuleb ka ema sinu juurde!“

Ursel ei tahtnud sellega leppida, aga healegev minestus sulges ta suu.

Mehed kandsid meelemärkusetu Raineri kohale. Kui nad ta raamile panid, vajus proua Ingrid ta jalgade ette põlvili ja katkis näo kätega, nii suurt häbi ta tundis.

Rainer ärkas ja ajas enda istukile. Vaatas oma naisele. Tema verrega ja mustusega kroobatud näos võpatasid lihaksed. Ja ta silmad küsisid: „Sina — tulid ometi?“

Proua Ingrid kahmas ta kätte järele. Ta palavad pisarad niisutasid seda, ja sel hetkel tundis Rainer oma elus sügavamalt rõõmu. Tal oli, nagu vallanduks temast äkki kõik raskus, mis teda oli rõhunud kõik aastad, ja nagu ütleks talle mingisugune hääl: On avatud viimane värav, mitte surma värav, vaid elu, õnne ja rahu värav!

Ta nägi sõpru, kes ta ümber seisid, ja silmitses neid oma lahke naeratusega, mida kõik nii armastasid. Siis sundis nõrkus teda jälle raamile laskuma.

Tasakesi kanti ta laatsaretrongi. Proua Markgraf järgnes sinna. Ta jäi oma armsate laagri kõrvale.

Päästetöid jätkati.

Kiirrongijuht oli vaheajal rahulikumaks jäänud ja võis juba teateid anda.

Ja need teated olid lunastavad.

Selgus, et esimene vagun oli olnud tühi; ta oli Berliini kaasa võetud. Ja teises vagunis oli istunud vaid Rainer oma lastega.

Jumalale tänu, muidu ei olnud seal siis õnnetusele keegi ohvriks langenud.

Ohvrite nimekiri oli küllalt kibe: neli meest surnud. Nende hulgas olid kaks vedurijuhti ja üks kütja. Teine kütja oli raskesti vigastatud, niisama kaks kraamivaguni ametnikku.

Reisijatest oli vaid üks surnud, keegi 34-aastane ärireisija, kes maganud. Aga kuus inimest oli elukardetavalt vigastatud.

Kui juhtiv arst õe seltsis oli väikese Wolfi riietest vabastanud, läbi vaadanud ja kinni sidunud, vaatas ta tõsiselt õele ja ütles:

„Peaaegu lootusetu! See väike poiss. Verest peaaegu tühi! Siin haav reiel. Ja pahem kederluu on ka murdunud. Selle peame panema lahase!“

Surnukahvatuna lamas laps. Mingisugust elumärki polnud märgata. Ainult väike südamekene lõi veel tasakesi.

Urseliga oli asi Jumal tänatud parem. Tema oli jala ära väänanud ja pahemast käsivarrest saanud pigistada, peale selle oli tal paar sinist plekki kehal. Aga ta närvid olid raskesti vapustatud, hirm valdas teda ikka veel.

Aga kui ta seotuna ja pestuna voodikeses puhkas ja ema tema kõrval istudes ta väikest käekest enese käes hoidis, jäi ta vaiksemaks ja uinus viimaks magama.

„Armuline proua!“

Ingrid pööras ja nägi laatsareti juhtivat arsti enese ees.

„Härra doktor!“

„Väike tütarlaps magab! Tema saab varsti jälle terveks. Tal on olnud palju õnne!“

„Aga minu mees, härra doktor?“

„Magab. Temagi pole kummalisel viisil palju viga saanud. Käsivars oli tal välja väänatud, nüüd on see korras. Seotud on temagi ja saab homme jälle olema erk. Aga endastmõista peame ta voodisse jätma!“

„Ja — poiss, härra doktor?“

Arst vaatas oma ette.

„Armuline proua — tema elab — elab veel. Meie teeme kõik, et ta ellu jääb. Aga — õige on, et olete valmis kõige kibedemale.“

Metsik valu voolas Ingridi südamesse.

„Lootust — ei ole!“

„Vähe — sest ta on peaaegu kõik vere kaotanud. Võimalik, et Jumal teeb tema juures veel uue imeteo, nagu ta seda tegi teie abikaasa ja laste juures. Loodame, armuline proua!“

Aga Ingridi südames peitus vähe lootust. Ta istus vaiksena ja ei rääkinud enam sõnagi, kuni rong liikuma hakkas. Siis karjatas väike Ursel.

„Urselikene — mu laps!“ ütles ema südamlikult.

Ja laps rahustus ning uinus uuesti.

Proua Ingrid mõistab sel tunnil enesele kohut. Ta püüdis kramplikult seda, mis olnud, oma olekut möödunud kuudel, mõista. Ja ei mõistnud.

„Millele ma õieti toetusin? Mis andis mulle jõudu ülekohtu tegemises? Kuidas võisin ma lasta oma lapsi kannatada? Uhkuse pärast? On siis Rainer iial minu uhkust paenutanud, kas ei tulnud ta minu juurde alati palujana, armastajana?“

Tal polnud enam rahu, ta pidi minema oma mehe juurde.

Ta seisis ta voodi ees ja silmitses teda. Rainer magas ja naeratas. Pisarad põletasid Ingridi silmi, nähes mehe naeratust, milles peitus kõik headus. Nagu puhas laps naeratas ta mees. Temast hoovas välja rahu.

Õde oli astunud proua Ingridi juurde.

„Nagu koju jõudnu — nii rahulik on ta ilme!“ ütles ta äkki.

Proua Ingrid võpatas. Noogutas pead.

„Ja mina — mina tahtsin teda enese juurest ära lükata!“

Õde võttis Ingridi käe.

„Armuline proua, aga nüüd saab kõik jälle heaks! Vaadake ometi, kuidas ta naeratab kui mees, õige mees, kes on alles laps. Tema saab vaatama teile sõnalausumata. Ja uus õnn naeratab teile ja lastele uuesti!“

„Kui aga meile — Wolf alles jääb!“ hoiatas Ingrid. „Rainer armastab teda üle kõige. Kõige kibedam, kardan ma, on see, kui Wolf — sureb!“

„Kõik, kõik tehakse, armuline proua, et et teie laps ellu jääb. Dr. Adony teeb kõik, mis ta jõus seisab!“

— — —

Õhtu kohutav elamus ja tema õnnelik pööre oli kõiki sügavasti vapustanud. Dr. Seeliger jõudis vaevu veel jalul seista ja isegi tugeva Schulenbergi jalad värisesid.

Kõige rahulikum oli vana Darius. Tema kutsus nad kõik ligidasse hotelli pooleks tunniks istuma ja puhkama, ja tellis pala-

vat, kanget veini, mis neid jälle pidi kosutama.

Kuid sügav vapustus ei tahtnud taganeda.

„Kui ma ka sada aastat vanaks saan,“ ütles Schulenberg, „seda nähet ma ei unusta — kuidas lapsed ja siis meie Rainer rusude alt vabastati — näod määrinud, verest kroobatanud. Ja poiss, valge nagu surnulina paistis ta verest ja mustusest läbi. Härra Darius, kui ometi ka tema ellu jääks!“

„Seda loodan ma kindlasti!“ ütles Darius kindlasti.

Dr. Seeliger ütles vahele: „Härra intendant, praegu tuleb mulle meelde: oleme unustanud Berliini teated andmata. Meie kuulajad ei tea ju veel, kas nad üldse veel elavad!“

Schulenberg tõusis.

„Olin jäänud nii nõrgaks, doktor. Unustasin kõik! Aga nad peavad kuulma, et meie Markgraf meile alles jääb! — —

Ringhäälingu kõneleja teatas ennast:

„Mu daamid ja härrad, meil on õnn teile teatada häid sõnumeid: Rainer Markgraf ja ta lapsed on rusude alt päästetud. Kõik kolm elavad!“

See teade äratas palju rõõmu ja liigutust.

„Väikese Wolfi seisukord on väga tõsine. Ta on verest peaaegu tühjaks jooksnud ja sääreluu murdunud. Kardetakse ka sisemisi vigastusi. Rainer Markgrafi ja väikese Urseli seisukord on rahuldav.“

Rahvahulk nagu vabanen surve alt. —

Rainer ajas enda õsөл voodis istukile. Kell osutas neljandat tundi.

Õde astus tema juurde.

„Mis te soovite, härra Markgraf?“

„Õde — kus — kus on minu lapsed?“

„Hästi ravitsetud on nad!“

„Ma — mina sooviksin — oma lapsi siin oma juures näha!“ palus Rainer soojalt.

Õde osutas paremale poole.

„Väike Ursel magabki juba siin. Vaadake, see naerab homme jälle!“

„Aga — Wolf — mu poiss — kus on tema? Mis on temaga? Jumala halastuse juures, õde, mis on minu pojaga?“

Õde vaatas talle kartlikult otsa.

„Tema seisukord — on — on väga tõsine,“ ütles ta tasa.

Rainer võpatas. Siis pööras ta pea ukse poole. Eesriie oli liikunud.

Ingrid seisis lävel.

„Valurikas ema!“ mõtles mees ja nägi, kuidas naise huuled valus tuikasid.

Ingrid istus voodi ette.

„Meie poiss — meie Wolf — viibib kõrvaltoas ja ei liiguta. Tema vist lahkub meist!“

„Ei, ei!“ tõrjus mees meeletult. „Tema ei tohi surra! Tahan teda siia oma kõrvale! Ja — Jumal teab, kuidas ma teda armastan. Jumal on ju halastaja. Seda ei või ta mulle teha. Ei või!“

Raske oli Rainerit rahustada.

Arst astus vahele ja täitis haige soovi. Üsna ettevaatlikult kanti väikese Wolfi voodi isa voodi kõrvale.

Raineri süda tõmbus kokku oma poega jälle nähes, kes oli kahvatu ja ei ilmutanud vähematki elumarki. Ja kuidas oli ta veel mõne tunni eest õndsalt naernud!

Ta võttis lapse käest kinni ja hoidis seda oma peos. Jääkülmi oli see ja elutu.

„Doktor,“ ütles Rainer äkki, „andke temale värsket verd!“

„Seda ei suuda keha nüüd kanda, härra Markgraf. Peame kannatama. Võib olla homme, ülehomme!“

Ja peale kannatuse teist teed ei olnudki.

Rainer hoidis poja kätt oma käes ja ei vallandanud seda. Keegi ei jõudnud teda poja voodi eest kõrvaldada. Järgmisel hommikul tõusis ta arstide keelu vastu voodist ja istus poja voodi ette toolile. Jälle võttis ta poja kae pihku. Ta nägu oli nagu kivistunud ja sõnagi ta ei lausunud.

Kui proua Ingrid temalt midagi küsis, siis palusid ta silmad ärdalt: „Mitte küsida! Ära mind nüüd eksita. Kaalul on Wolfi elu!“

Ja Ingrid mõistis teda. Ta teadis, et vaid kolm sõna ta ajus vasardasid: „Sa pead elama!“

Need kolm sõna voolasid temast vahetpidamatult lapsesse, kelle poole surmaingel juba käsi sirutas.

Arst oli lapsega rahul. Veel enam, ta oli üllatatud. Lapse nõrk süda pani ikka veel vastu. Järgmise päeva õhtul nentis ta isegi kõvemat südemegevust.

Meelemärkuseta haigele anti sisse Hostermanni maksatinktuuri, mis pidi kõige esmalt sünnitama verd. Siis sai ta kana-suppi, mis talle kunstlikult sisse anti.

Ja kolmandal päeval ütles siis arst Rainerile tõsiselt:

„Võib olla, härra Markgraf!“

Rainer taipas, kummardas lapse kohale ja suudles ta puhast otsaesist.

Selle juures avas Wolf esimest korda silmad. Veel seisis loor nendel, aga ta tundis selle loori läbi ära oma isa ja naeratas,

nii liigutavalt abitult, nii tänulikult ja andvalt.

— — —
Darius oli koju sõitnud. Naine ootas teda.

„Mis on — lastega?“ küsis ta ruttu.

„Väikese Wolfi asi on paha! Peame olema ette valmistatud kõige pahemale!“

„Ingrid ei lahku oma mehest enam!“ ütles Darius tõsiselt.

Proua Agnete vahtis tarretult mehele.

„Tema on — jälle ta juures? Ja jääb ta juurde?“

„Jah, see sul ei õnnestunud!“

„Aga — nad tulevad siia — meie juurde?“

„Ei, ei ialgi enam. Ja kui nad tahaksid tulla, mina seda ei salliks, sest — sina ei suudaks ju ennast parandada. Sina vihkasid Rainerit, sest et ta Ingridi oma külgesidus ja sinu tahtmise järele ei küsinud. Ema peab õppima loobuma — see on saatust!“

Proua Agnete ei vastanud enam. Aga kesköösel äratas ta oma mehe.

„Mis sul on, naine?“

„Väike — Wolf! Pean mõtlema alati temale. Ta sureb — sureb! Tahan minna tema juurde!“

„Jää siia! Kas tahad seal jälle sünnitada lahkkelisid?“

„Mina — armastan teda ometi — olen ju ta oma ema!“ Sõidame homme üheskoos. Töotan sulle vaikida ja kõik su soovid täita. Tahan katsuda leppida.“

„Hea küll, siis sõidame homme!“ —

„Väike Wolf Markgraf on paranemas!“ teatasid raadio ja ajalehed.

Schulenberg jooksis sel päeval kui röömus noormees ringhäälingu tunnil ringi. Tema hea tuju oli nii hiilgav, et isegi ta vastased temaga püüdsid leppida.

Nagu alati sellistel õnnetundidel ajas süda teda ta vana sõbra dr. Seeligeri juurde.

Ta kiskus doktori toa ukse kärsitult lahti ja hüüdis sisse: „Doktor, milline päikesepäev on täna!“

„No — aga vihma sajab ju!“

„Seda ka! Ah doktor, seda ma ei mõelnud. Väike Wolf jääb ellu! See tähendab, doktor, meie Markgraf jääb meile kõnelejaks. Tema puudub meil igal pool. Kas oleksin ma aasta eest võinud mõelda, et sellist asja võib olla; et võib olla inimene, kellele kõik vaimustatult vastu vaatavad, kui ta suu avab. Mis temas öieti peitub? Ta on nii lihtne. Ei tee midagi, pole sugugi edev, on ainult inimene, lihtne Rainer Markgraf ja — ometi milline mõju on tal!“

„Jumalik anne, härra intendant. Tema

pole muud kui inimene, aga seep see ongi, mis teda teeb austamisväärseks. Mis siis meie oleme? Me koosneme tuhandest takistusest, mis meil peavad olema, kui tahame öieti käia. Markgrafil neid ei ole, sest et ta neid ei vaja. Tema on nii vaba kui ei keegi teine, keda mina tunnen. Seep see ta suurus ongi. Aga nüüd midagi muud: homme tuleb Markgraf oma perekonnaga minu majja. Härra intendant, kas ei tahaks teiegi sel õnnepäeval seal juures viibida?“

„Teie kutsute mind?“

„Muidugi. Väikesele, aga kenale peole. Markgraf ei armasta suurt pidustust ja, õigust ütelda, mina ka mitte.“

„Tulen, doktor! Rõõmustan ta lapsi näha saada. Doktor, siis peame ka mõne klaasi tühjendama oma sõpruse peale.“

Vägasüdamlikult vastas Seeliger: „Seda meie sõprus ei vaja, härra intendant. See on juba niigi küllalt kõva!“

„Jah, on. Ja kui Markgraf meiega õlg õla kõrval töötab, siis, arvan ma, arendame ringhäälingu instrumendiks, mis kingiks on kõigile. See on minu soov ikka olnud ja jääb selleks.“ —

„Armas — armas proua Markgraf!“ ütles Age Börne südamlikult, kui Ingrid autost välja aitas.

Ingrid võttis Age peened, kitsad käed ja pigistas neid.

Siis võttis ta autost Urseli välja ja ütles: „Anna tädilekätt! Kas tahate last juhtida?“

„Oh kui meelsasti, armuline proua!“

Age võttis lapse sülele ja kandis majja. Ta nägi, kuidas Rainer Wolfi ettevaatlikult majja kandis.

„Tädi, mina olen ju nii raske!“ ütles väike Ursel.

„Küll ma jõuan sind juba kanda, mu väike!“

„Tädi, aga mina võin juba joosta! Ei ole enam sugugi haige! Ainult väike Wolf — mu armas Wolf! Doktori-onu ütles, et ta veel kaua peab voodis lamama. Aga kui tuleb suvi, küll ta siis jälle kaasas kargab. Tore aed on teil, tädi! Mul meeldib sinu juures!“

„Peabki meeldima! Tädi tahab teiega alati mängida!“

Üleval ootasid Seeliger ja Schulenberg. Teretus oli väga südamlik.

„Armas — armuline proua!“ ütles Schulenberg proua Ingridile soojalt. „Nüüd on — kõik ometi jälle hea!“

„Kõik, kõik, härra intendant. Me oleme nüüd koos ja — tulgu, mis tuleb — ükski vägi maailmas meid enam ei lahuta!“

Tuba oli lilledega pidulikult ehitud. Väike Wolf asetati voodisse ja kui ta seal uinus, istuti lauda.

Härja ja proua Darius olid kaasa tulnud. Vana proua oli üsna vaikne ja näis muudetuna. Tema vastandina oli ta mees aga otse kaasakiskuvalt rõõmus.

Vaiksem kõigist oli Rainer. Ta istus oma armsa naise kõrval ja hoidis ta kätt oma käes. Aegajalt vaatasid nad üksteisele silma. Ja kui teised seda nägid, suunisid nad oma pilgud mujale ning mõtisklesid: „Kaks inimest, kes hõõguvad armastusest!“ —

Õhtul, kui võõrad lahkunud, istus Rainer Ingridi, dr. Seeligeri ja Age seltsis.

„Armas doktor, kuidas pean teid tänama suure sõpruse eest, mis olete minu vastu ilmutanud? Külalislahkelt võtsite minu oma majja mu kõige kibedamal ajal ja täna jälle.“

„Mitte tänada! Olen ju nii suur egoist. Jah, nüüd naerate, aga see ma olen. Sooviksin teid ja teie omakseid alati siin näha. Härja Markgraf, ma ei tea, millised tulevikuvatsused teil on, oma villa või maa-koht —, aga, armas Markgraf, minu maja on suur. Jääge meile oma perekonnaga. Võite saada kogu majakorra. Aed hakkab õitsema ja haljendama, ja lapsed võivad seal pillerkaari pidada!“

Rainer vaatas oma naisele.

„Kas tahad, armsam?“ küsisid ta silmad. Ingrid noogutas pead.

„Jah, tahan, Rainer. Olen õppinud ja tean, et mina täna iial enam rahunust ei tunneks, kas sa minuga viibid üksinduses, kõigist inimestest kaugel, või inimeste hulgast. Minu jõledad mõtted, mis sind nii hirmsasti piinasid, on möödunud.“

„Doktor, siis peab teie maja saama meie koduks.“

Seeligeri silmad sädelesid rõõmus, ta tõstis oma klaasi:

„Teie uue kodu peale, armas armuline proua!“ ütles ta proua Ingridile soojalt.

Klaasid kõlasid. Hele toon oli see, mis toast läbi helises. —

Õösel püüdis proua Ingrid mehele kõik südameilt välja puistata. Siis ihkas karistust. Aga Rainer sulges ta suu suudlusega.

„Armsam,“ ütles ta soojalt, „mis on olnud, on olnud ja meie ei saa seda muuta. Oleme rännanud läbi kibeduseöö, nüüd aga seisame jälle valguses. Mis tuleb? Armsam — sellest oleneb nüüd kõik. Ja selleat pead sa kõnelema. Ütle mulle, „mis pean tegema? Ma armastan sind, minu Ingrid, armastan sind, ja kõik muu — jäägu selle varju ning

ärgu olgu selléga võrreldav. Ütle mulle, mis pean tegema?“

„Sa pead mind armastama, Rainer, nõnda, kuidas sa mind oled armastanud, ja mina tahan üsna vaikselt sinu kõrval käia. Minul on rahu ja usk.“

„Kas pean oma ametist loobuma?“

„Ei, ei, jaga inimestele rõõmu edasi! Olin nii jõle, et uskusin, sina kingid enese teistele. Seda sa ei tee, seda sa ei või, kui mind armastad. Nüüd tean ma, et oled kaev, millest vesi iial ei lõpe. Sa oled kunstnik, Rainer. Ja selleks pead sa jääma!“

„Ingrid!“ ütles Rainer soojalt. „Mis on sinu niisuguseks muutnud?“

„See oli usk. Seda kanname kõik enes-tes, aga elus on mingisugune võim, võimalik et saatan, kes seda meilt tahab röövida. Siis aga on ta kõik võitnud. Ja oma usu omasin ma enesega võideldes, kui leidsin jälle oma armastuse. Sina, armsam, ütlesid: kõik kõik on mööda! Nüüd on mu südames rahu ja armastus ja need mõlemad peavad meis meie armastuse alal hoidma!“

Nad astusid magavate laste voodi ette.

Kaua silmitsesid nad magavaid lapsi. Väikesel Wolfil oli jälle naeratus kitsal kahvatul näol, ja väike Urseli suu liikus unes; vististi pahandas ta oma nukuga.

Äkki võttis Ingrid mehe ümber kinni ja ütles: „Minu — kolm — last!“

Raineri pea vajus ta õlale.

„Emakene — minu väike emakene!“ — Samal öösel istus Age Börne oma toas. Ei leidnud rahu.

Ta ei jõudnud unustada seda armastavat pilku, mis Rainer Ingridile heitnud.

„Mis on kogu maailm oma tuhandete väikeste ja suurte asjadega lihtsa armastuse kõrval, mis peitub kahes südames?“

Tema oli Rainerit armastanud. Nüüd, mil ta aru pidas, tundis ta, mis Rainer temale oli olnud. Ta sai teda näha edaspidi ja kuulis ta häält, aga ei kartnud. Temas puudus petlik himu. Loobumine võib olla ka magus, seda tundis ta nüüd õnnestavana.

Aga igatsus armastuse järele oli jäänud ärkvele.

„Issand Jumal!“ palvetas ta. „Olen alles noor, ei ole veel läbi läinud elu väravast, olen elu vaid aimanud — lase mind esimese väravaga leida viimane värav, mille taga kõik maailma õndsus peitub!“

Ta oli tugev, oli inimene, kes tahtis oma teed käia ausasti ja kartuseteta. Ta oli enesest võidu saanud ja ta hing oli vaba.

(Lõpp.)

Telefonisaladus.

Norra kirjanik **Sven Elvestad.**

3

„Mis asjus ta töötab?“

„Varguse asjus,“ vastas Krag. „Tema valab üht varastest.“

Brede kähvas sirgeks.

„On sul siis juba kindlad andmed, kes varguse toimis?“ hüüdis ta. „Noh, siis ei või sa mõistatuse lahendusest enam kaugel olla.“

„Uskusin tõesti, et ma sellest enam kaugel ei ole, aga õhtu jooksul on kõik need viperused juurde tulnud. Ja nüüd on asi veel tumedam kui enne.“

„Aga varas?“ küsis Brede.

„Noh, see on mul käes. Nimelt peaisik.“

„Noh, siis leiab see vaene narakas, äriteeniija Vinding, viimaks veel ometi rahuldust.“

„Tõsi, ta on narakas, selles on sul õigus.“

„Mis sa tahad seega öelda?“

„Vinding ongi see varas.“

Harald Brede tõusis ja silmitses ametvenda uurivalt.

„On see nali?“

„Ei, täitsa õige.“

„Aga siis oli ju nooremal Monsenil õigus.“

„Muidugi oli tal õigus. Ja selle võidurõõmu osaliseks oleksin ma võinud teda juba varem teha.“

„Kuidas jõudsid sa sellele järeldusele?“

„Kuna ma selle noormehe enese seletust kuulasin. Kui ta sellega jõudis pooleni teeni, oli ta enese juba mässinud kardetavasse vastolusse.“

7.

Tuhat küsimust ja uued mõistatused.

„Ja kasperemehed neid vastolusid ei märkanud?“ küsis Brede.

„Ei.“

„Milles nad seisid?“

„Vinding jutustas, et ooberstleitnant hotellist helistanud ja kaelakeedest valikut palunud.“

„Noh, ja?“

„Siis on Vinding noorema Monseni käsul veel kord hotelli helistanud, et teada saada, kas see tõesti ooberstleitnant Dovre on olnud, kes sealt enne oli helistanud. Nüüd tunnen ma aga hotell Euroopa sisseseadet väga hästi. Seal telefoni üheski toas ei ole, isegi kõige kallimais mitte. Kõik telefoni-

kõned tulevad uksehoidjale teatada ja see viibib alatiselt oma toas.“

„Selles ei näe ma ikka veel mingisugust vastolu.“

„Kannata, küll see juba tuleb! Vinding jutustas nimelt, et uksehoidja teda hotelli tülles ei tahtnud lasta ooberstleitnandi juurde. Nii siis ei teadnud uksehoidja midagi telefonikõnest, sest siis oleks ta juba teadnud, et Dovre Monsen ja Komp. poolt ootas saadikut, ja oleks ta kohe lasknud ooberstleitnandi juurde minna. Nii siis on selle loo Vinding ise välja mõelnud, selles olin ma kindel. Peale selle ei mänginud ta oma osa ka laituseta.“

„Aga miks ei lasknud sa seda võrukaela siis kohe vangistada?“

„Seega oleksin vaid seda saavutanud, et juveelid oleksid kaduma läinud ja ta kaassüüdlased põgenema pääsnud. Nüüd seisab Vinding Järveni valve all. Sa võid kindel olla, et ta juba mõne tunni pärast mingisugusesse lõksu satub. Peale selle märkasin midagi kummalist. Tema nutus peitus viha alavoolus, ehtsa, täielise viha alavoolus, ja kuna selle juurde veel see tuleb, et ta ise ühes juveelidega pole kadunud, siis tuli mulle kahtlus, et asjas mõni saladus peitub, ja lõpuks leidsingi ma hotelliõuest selle tõendusena võtme, mida sulle näitasin.“

„Jah, mis võti see õieti oli?“

„See on selle toa võti, milles arvatav ooberstleitnant Dovre elas.“

„Ja see, arvad, on tõendus?“

„Vististi. Isegi õige kõva tõendus. Pea meeles, et vastolud telefonikõne asjus tulid juba teate algul. Nii siis oli minu kahtlus noore mehe vastu juba ärganud, ja ma kuulsin täpselt iga sõna, mida ta ütles ja mis mind võis juhtida jälgedele. Kui ta kirjelduseosa selle osani jõudis, milles ta jutustas hirmust, mis teda vallanud leides, et juveelid temalt varastatud, siis olin ma õige tähelepanelik. Ja siis viimaks jutustas ta, et ta enesele tähelepanu pöörda tahtes aknaruudu katki löönud.“

„Noh, nüüd oled sa mul pihus, mõtlesin ma. Akna löi ta puruks sellepärast, et keegi ei kuuleks ühe teise eseme kukkumist, mille ta alla viskas. Ja see pidi olema ese, millest ta pidi lahti saama. Ja kohe tuli mõte, et see pidi olema võti, sama toa võti. Sest kui võti tema käest oleks leitud, oleks

ta tegu kimminabimise puhul kohe olnud tõestatud. Siis oleks muidugi kohe aru saadud, et ta enese ise luku taha oli pannud, mis ta tõesti ongi teinud.“

„Aga jumaluke, kus on siis aga juveelid! Need on ju kadunud!“ hüüdis Brede nagu kokkudes.

„Ainult ooberstleitnant võis nad võtta. Ja tema teadis Vindingi tulekust, kuigi ta polnud helistanud.“

„Asi läheb ikka hullemaks ja mõistatuslikumaks.“

„Läheb. Ja vastolud kasvavad. Meie seisame tõsiasja ees, et vale ooberstleitnant ja vale preili Vinter, tema kaassüüdlane, juveelid on varastanud ja nendega kadunud. Nad on töötanud ühenduse olles Vindingiga. Arvatavasti olid nad selle äriüheskoos nõnda kavatsenud, et pärlid Vindingult ära rööviti.“

Aga nüüd jõuame esimeste suurte küsimuste juurde:

Miks ei lükustanud röövli paar noortmeest tuppa ja võtnud võtit kaasa?

Miks pidi Vinding ukse lukustama?

Miks tuli ta ärisse tagasi?

Mispärast peitus see viha ta nutu varjul?

Kust tuli telefonikutse, kui ta ei tulnud hotellist?

Ja kui kurjategija töötas Vindingi teadmises, miks ei telefoneerinud ta siis hotellist? See oleks ju olnud kõige õigem ja mõistlikum. Kas telefoneeris keegi teine või ei telefoneeritud üldse. Kes võib sellele vastata?

Ja siis: Mispärast on õige ooberstleitnant kadunud? Mispärast tahtis proua Vinter oma väimehega nii tungivalt rääkida? Mispärast ütleb ta, et ooberstleitnant ei olegi tema tulevane väimees? Mispärast see kummaline, lühike ja tagasihoitud dementi ajalehes?

Miks oli see proua Vinterile üldse nii tähtis, et telegramm nimelt sellise sõnastuse sai?

Nii näed, armas sõber, et meil sugugi nii kerge asi ei ole seda mõistatust lahendada.“

Harald Brede pühkis higi laubalt.

„Jah, mina lahendust ei näe,“ ütles ta. „Asi on tõesti väga kirju ja keeruline.“

„Ja aeg kaob meil edasisaamatult,“ ütles Krag ja vaatas kella. „Aga kuula, ma kuulen korridorist Järveni samme.“

Lähenesid kõvad, kiired sammud. Uks avanes ja sisse astuski Järven.

„Oled sa ta silmist kaotanud?“ küsis Krag.

„Ei, tean, kus ta on, ja üks minu ametvendi valvab teda edasi. Niipea kui ära olen andnud oma teated, võtan valve jälle enese kätte.“

„Ilus. Kas leidsid midagi?“ küsis Krag.

„Jah, ei tea, mis pean vastama. See on kummaline isik.“

„Nii. Nii siis märkasid midagi huvitavat? Millal lahkus ta ärist?“

„Kui see suleti, kell seitse. Silmanähtavalt oli ta väga rõhutatud. Ühtlasi näis tal olevat kiire.“

„Kas ta märkas, et teda valvati?“

„Ei, mitte sugugi. Läks rahulikult, nagu ei oleks midagi sündinud.“

„Kuhu ta läks?“

„Restoraani, kus ta sõi paar võileiba ja jõi klaasi õlut. Mina istusin ta kõrval ja nägin, et ta käed kõvasti värisesid, mis mulle teatas, et ta raskesti oli erutatud. Ühtelugu vaatas ta oma kella. Umbes poole tunni pärast ta lahkus. Istus Majorstu trammile ja seisis seal eesotsas. Mina muidugi läksin tagatrepile, kust teda hästi võisin tähele panna. Ta sõitis trammi lõpuni ja ootas siis Holmenkolleni vagunit. Slem-

Rannaidüll.

Pildistatud Agfa-Isolaar plaadil.

dalis läks ta maha ja sammus üle tee Villaströgetisse. Mina jälgin teda vahetpidamata, ent tema ei vaadanud kordagi tagasi.“

8.

Üllatav telegramm.

Järven jatkas oma jutustust :

„Käinud arvata minutit viis, jäi ta äkki seisma ja vaatas taha, nagu oleks temas äkki ärganud mõte, et teda võidaks jälgida. Mina muidugi ei kohmetunud, vaid läksin rahulikult edasi, nagu ei puutuks see mulle.

Ma ei vaadanudki selles suunas, kus ta seisis, ja temaski nähtavasti ei ärganud vähe- matki kahtlust. Olime teel täitsa üksipäi. Aga kuna ta mind nüüd igatahes oli näinud, siis ei võinud ma teda enam jälgida, kui ta kõrvalteele pööras. Ent mul oli õnne, et parajasti keegi rattur minust möödus. Ma kõnetasin teda, andsin talle raha ja vahetasin temaga oma kuue ning mütsi.

Nõnda muudetud kujul võisin ma julgesti seda teed käia, kuhu Vinding oli läinud. Umbes kahekümne minuti pärast jäi ta seisma ja istus väsinult tee äärde maha. Ruttu kargasin ma teekõrval kasvavasse võsikusse, kust ma teda täpselt võisin silmitseda.

Ja kui ma praegu ütlesin, et ta on kummaline inimene, siis kinnitas seda minu arvamist kõik see aeg, mil ta seal istus, tema olek. Ta vaatas ikka jälle kella, silmanähtavalt kedagi oodates. Ta ringutas käsi ja ta nägu ilmutas viha ja meeleheidet.

Siis ta tõusis ja jalutas edastagasi, vahetpidamatult teele vahetides. Ja kui keegi ei ilmunud, hakkas ta äkki nutma.“

„Tema nutab kergesti,“ tähendas Krag, mõeldes mehe ülalpeole büroos.

„Kuna ma üsna tema lähedal istusin, sain mulje, et ta nuttis vähem mure kui viha pärast.

Viimaks lahkus ta. Kui ta minust möödus, varjasin ma ennast ettevaatlikult, kuulsin aga selgesti, kuidas ta pomises :

„Olin loll! Mu Jumal, kui rumal ma olin!“

Ta läks jälle tagasi Slemdali ja sõitis Holmenkolleni teel linna tagasi. Kui ma temale jälle järgnesin, ei vajanud ma mingisugust ettevaatuseabinõu tarvitusele võtta. Sest ta oli nii rõhutatud, et ei märganudki, mis ta ümber sündis. Siis sõitis ta trammis Pargitee äärde oma korterisse. Sinna olin ma ettevaatuse pärast juba asetanud ühe oma kolleegi, kes teda nüüd edasi valvab, kuni ma siia tulin teile teateid tooma.

See on kõik, mis mul on teatada, ja ma usun, et see asjale mõnesugust huvi pakub.“

„Ja,“ naeris Krag, „nii kaugelt pakub ta huvi, et teame, et see mees ennast on näidanud tõesti rumalana, eht lollina. Kuid see oli juba ennegi selge, sest seda tõendas ta juba varemalt. Teised, kavalamad kelmid on ta üle löönud. Tema tegi töö, teised said saagi. Temale ei jäänud midagi muud üle kui viha ja kahtlus, mis temale langes. Ja nüüd on ta veendumusele jõudnud, et ta lollpea on. Mis ime siis, kui ta tujugi paha on.“

„Mis sa arvad, mis oli tal Slemdali metsa asja?“ küsis Brede.

„Muidugi tahtis ta seal oma kaasstüdlasi kohata. Nad olid maha teinud seal saaki jagada ja siis üheskoos põgeneda. Ent tema ootamise asemel panid kelmid kogu varandusega plehku — ehtis varga kombel. Sellepärast on ta siis vihane, ja tal on selleks ka küllalt põhjust.“

„Kelmid on küll juba ammu linnast lahkunud.“

„Võimalik,“ arvas Krag, „õigemini arvatavasti. Nad on nüüd küll Kristianias nii kaugel, kui auto sõita jõudis — ja seda pole vähe. Aga näe — telegramm!“

Krag võttis selle tuppaastuvalt toojalt, avas, luges ruttu ja ulatas selle siis Bredele. See luges :

„Detektiiv Asbjörn Krag, Kristianias.

Täna lõunal leidsime Gautestaati teelt raskesti haavatud maskeeritud mehe. Tema kõrvalt revolvri, millel nimi H. P. Dovre, ooberstleitnant.

Kristiansen Strand, kohtunik Rakkestadis.“

Nii laieneb kurbmäng veelgi,“ ütles Krag.

Ta läks telefoni juure ja nõudis ühendust raudteega.

„Millal võin saada erarongi?“ küsis ta.

„Poole tunni pärast, hea küll. Kuid kiirus olgu kõige suurem. Sõidan Rakkestadi. Teie helistate mulle siis, kui rong valmis on.“

Nüüd telefoneeris Krag veel mitmele poole. Astus ühendusse kõigi ametiasutustega kogu Smalenes. Aga et telefoniametid mitmel pool juba olid kella üheksast saadik suletud, siis pidi katsuma telegrammiga neid tabada ja ta ootas nüüd oma rongile mineku vastuseid.

Ametikohtadele saadetud käsud olid enamikult ühesugused :

„Kohtunikule X . . .“

Kõik autod ja nende sõitjad kinni pidada lähema käsuni. Otsitud auto arvatavasti punane. Kui selline möödus, katsuge pärida, millises suunas. Kõik kõige kiiremas korras.

Detektiiv Asbjörn Krag.“

Krag teadis, et ta nimi üksipäi need mehed ajas liikvele. Samuti teatas ta asjast linnades kõrgematele politseiametnikkudele.

Siis valmistus ta teeleminekuks. Järven pidi teda saatma. Kuna nad olid väikseid kohvleid pakkimas, kuulsid nad tänaval vankripõrinat.

„Gummirattad,“ ümises Krag kuulatades, „kahtlemata mõni tõld.“

Kohe selle järele teatas vahilolev politseinik, et keegi vana daam härrade detektiividega soovivat kõneleda.

„Tema nimi?“ küsis Krag.

„Ta ei tahtnud seda ütelda. Aga ta on väga elegantne daam.“

„Tuli tema tõllaga?“

„Jah, ja tal on teener kaasas.“

Harald Brede võpatas.

„Püha taevas, siis on ta vististi —“

Krag viskas tõrjuvalt käega ja ütles politseinikule:

„Saatke see daam siia.“

Kohe selle järele avanes uks ja tupp tuli vana halli peaga daam teenri toetusel. Tulija oli kahvatu ja hoidis käes pisaratest märga valget siidtaskurätikut.

Asbjörn Krag läks talle vastu ja tõmbas büroo ainsa tugitooli lähemale.

„Millega võin teid teenida, kammerhärara proua Winter?“

„Teie tunnete mind?“

„Tunnen.“

Tulija oli tõesti kammerhärara proua Winter, kes sel ebaharilikul ajal oli tulnud detektiivide büroosse.

9.

K ü l a s t u s ö i g e l a j a l .

Teener jäi proua tooli taha seisma. Kolm detektiivi ootasid vaikides kõneluse algust kõrge proua poolt.

See oli silmanähtavalt väga erutatud ja alles tüki aja pärast leidis ta õige sõna. Siis ütles ta nutus murtud häälega:

„Aidake mind, mu härrad; teie näete siin oma ees meeleheitlikku vaest prouat!“

„Mis meie võimuses on, peab sündima, armuline proua,“ ütles Krag.

Proua Winter võitles ikka veel pisaratega.

„Olen . . . kaotanud . . . oma tütre,“ kogeles ta. „Olen õnnetuim naine maailmas. Võimalik, et olen ta kihutanud surma.“

„Millal lahkus teie tütar kodunt?“ küsis Krag. Temal oli kiire ja ta pidi otsekohe asja juurde asuma.

„Täna ennelõunat kell üksteistkümmend. Sestsaadik pole ta enesest enam annud elumärki ja see on meie perekonnas kuulmatu

lugu. Minu mees lamab haigena voodis ja ei saa midagi teha. Kogu vastustus langeb minule. Jutt on meie nooremast tütrest keda me üle kõige armastame.“

„Kell üksteistkümmend,“ pomises Krag, „nii siis Trondhjemi rongi saabumise ajal.“

Proua Winter võpatas ja vaatas talle ehmedes näkku.

„Trondhjemi rongi saabumise ajal,“ ütles ta. „Teie aimate siis, et . . .“

„Meie tüksi ei aima, vaid meil on suur hulk uskumisväärseid teateid. Peale ajalehtede.“

„Oh jah, see õnnetu teade.“

„Minu aeg on silmapilgul väga kallis, armuline proua, kuid ometi teatan teile, et me juba hulk aega selle asjaga, ooberstleitnant Dovre kadumisega oleme tegemist teinud.“

„Tõesti? Ja mina uskusin, et see on kindel perekonnasaladus.“

„Sellest saladusest ma küll midagi ei teadnud. Kuna teie nüüd aga oma tütre ooberstleitnandi looga seote, muutub asi meile lihtsamaks. Sest kõige lihtsamad asjad on alati armastuseasjad. Ja et siin üks selline peitub, seda tohin küll vististi oletada?“

„Ja nimelt väga tõsine — väga tõsine.“

„Nii oli siis teie tütre ja ooberstleitnandi vahel kavatsetud abielu?“

„Oli.“

„Ja seda tahtsite takistada?“

„Jah.“

„Ja ooberstleitnandi tahtmise vastu?“

„Jah.“

„Ka oma tütre tahtmise vastu?“

„Teil on õigus — ka oma tütre tahtmise vastu. Tema on ju alles nii noor, ja mina ja minu mees . . .“

„Teiste sõnadega, teie keelasite neil abielumise ära?“

„Jah, aga kust teate teie seda . . .“

„Kas teie tütar armastab ooberstleitnanti?“

„Jah, paraku väga.“

„Ja ooberstleitnant teda?“

„Seda ei saa salata — õnnetuseks . . .“

„Mispärast just õnnetuseks?“

„Sellepärast, et minu mees ja mina olime otsustanud seda mitte lubada.“

„Minu poolt paistab see ehk ebadiskreet-sena, et nii tungivalt küsin. Aga ma pean sellegipärast kuulma, kas selle abielu takistamiseks mõni sundiv põhjus oli.“

„Minu mees ei taha sellest midagi teada ja mina veel vähem. Siin valitseb meil üks arvamine. Ja me kuulume vanasse kooli, kus laste poolt vastupanu ei sallita.“

„Teie põhimõtte tulemus on nüüd käes,“ naeratas Krag. „Lapsed lähevad ometi oma teed. Aga ooberstleitnant on ju ometi rikas mees ja heast perekonnast?“

„Kammerhärria Winteri tütar ei tarvitse raha pärast abielluda.“

„Seda kindlamini sünnib see armastuse pärast,“

„Me oleme ooberstleitnandist aga asju kuulnud, mis sugugi kaunid ei ole.“

„Ja see on kõik?“

„Kõik? Teie küll vististi ei tea, et ta rügemendis on nõu peetud. Kas teda seal välja ei tuleks heita metsikute lugude pärast, mis temast teatakse rääkida. Teda tuntakse ju kui suurt põllekütti.“

„See on tõsi küll. Aga ta on viimasel ajal palju muutunud. Millest te praegu jutustate, see sündis siis, kui ta veel oli noor leitnant.“

Vana daam näis Kragi kaalutlusi nüüd juba pisut enam tähele panevat.

„Mina usun kindlasti,“ ütles ta lõpuks. „et ooberstleitnant minu tütre seltsis on plehku pannud.“

„Kui mina teie tütre aga leiaksin ja siis selguks, et teie tütar temaga ise meeleldi on kaasa läinud — mis siis?“

„Siis pean ma kõik järgneva jätma saatuse hoolde. On minu tütar selle meeletu sammu astunud, siis peame meie teadma, et on olemas tundeid ja jõude, mille vastu hakkamine on otstarbetu, ja siis heitku nad Jumala nimel paari. Kõik muu on meile nüüd ükskõikne, kui aga tütre jälle kätte saame. Oleme mõlemad vanad ja ei taha tüdarta kaotada.“

„Siis toon ma teile teie tütre tagasi.“

„Kas te siis teate, kus ta viibib?“

„Ei, aga ma olen ooberstleitnandi jälil.“

Vana daam vabises rõõmus, niipea kui talle avanes äkki hele valgusepilk.

„Kust te selle jälje leidsite?“

„Smaalenenes, Rakkestadi raudteejaama lähedal. Seal leiti ooberstleitnandi revolver maanteelt. See oli autost välja kukkunud.“

„Revolver? Suur Jumal!“

„Rahustuge, armuline proua! Teie tütar on vististi ooberstleitnant Doyre seltsis autos põgenenud. Mina saatsin igas suunas telegrammid laiali, et nad peataks. Vististi ei kasta see enam kaua ja teie saate oma tüdarta jälle näha.“

Õeldes palju kiidusõnu politsei osavuse ja kiiruse kohta ja töötades head tasu sel puhul, kui ta oma tüdarta lähema kahekümnelja tunni jooksul jälle saab kaelustada,

lahkus vana daam büroost ja läks teenri toetusel oma väljas ootavasse tõlda.

„Kui ta teaks,“ ütles Krag pärast ta lahkumist, „et revolvi kõrvalt ka üks pool-surnud mees leiti! Asi on tõesti palju tõsisem kui seda vanale daamile ütlesin,“ pööras ta kaaslaste poole. „Ent kes teab, ehk lõpeb ta ometi veel roosiliselt.“

Samal hetkel teatati talli telefoni kaudu, et erarong teda juba ootavat.

„Nüüd on küll kõige parem, kui vaese Vindingi vangistad,“ ütles Krag lahkudes kaaslastele.

„Poole tunni pärast istub ta juba vanglas,“ vastas Brede.

„See saab nooremale Monsenile tegema rõõmu. Igatahes jääb õigus nõnda temale,“ ütles Krag ja lahkus Järveni seltsis büroost.

10.

V a n a t u t t a v .

Sest sai imeilus sõit läbi sooja suveöö. Ja suur vedur, mis oma hullus kiiruses tublisti löi tuld, mille tekitajat kütja usinasti vahetpidamatult ta ahju kühveldas, ei viinud kedagi teist kaasa kui ainult kaht politseinikku, kes sõitsid vastu kurbmängule.

Täpselt kell 2 peatus rong Rakkestadi jaamas. Kohtunik ootas neid juba. Selgus, et mees oli Kragi vaa tuttav, endine politseinik, kes nüüd seal teise asemel kohtuniku kohuseid täitis. Kragil oli hea meel teda siin näha, teades, et ta teda teatud asjus võib usaldada.

Teel kohtuniku juurde küsis Krag temalt, kuidas on lugu haavatuga.

„Võrdlemisi hästi. Arst arvab, et ta küll elama jääb. Teda on kuul tabanud õlast. Minu lahkudes jäi ta raskesti magama.“

Muidu polnud ametnikul midagi erilist teatada. Tema ei tundnud haavatut ega olnud tema juurest leidnud mingisugust isikutunnistust.

Jõudes kohtuniku korterisse, nägi Krag sohval seotud meest, kes nende tulekul pea ukse poole pööras. Krag võpatas ja võõras katsus sohvalt üles karata, vajus aga valusasti hoiates tagasi. Lähemal hetkel seisis Krag tema kõrval, pani oma käe ta lagipeale ja ütles:

„Noh, mu armas sõber, mäng on seekord küll kaotatud.“

Kohtunik ja Järven jäid lävele seisma ja silmitsesid imestades Kragi ja haavatut, kes suurima ehmatus tundemärke ilmutas. Ikka jälle katsus ta tõusta, kuid see tal ei õnnestunud, sest et Krag ta ikka jälle tagasi vajutas.

(Järgneb.)

Viimane trubaduur.

Ameerika kirjanik **O. Henry.**

Sam Galloway saduldas kõigest hoolimata oma pony. Pärast kolmekuulist elamist lahkus ta Altito talust. Ei või ju külaliselt nõuda, et ta ennast kauemini laseks toita kaertest põletatud kohviga ja kuivikutega, mille kollane värv peaaegu soodani jõudis. Sest veel iial polnud juhtunud, et Altito talu kokk oleks küpsetanud söödava kuiviku. Sam Galloway tundis ta kokakunsti juba küllalt kaua. Ta oli kord juba sunnitud olnud pärast kolmenädalist viibimist sealt kiiresti põgenema.

Sami näol seisisel hetkel selgesti lugeda viisakas kurbus oma külalislahkest peremehes lahkudes. Jah, see oli tarvidus väljastpool tema tahtmist. Mis teda aga sugugi ei takistanud kõige otsustavamana näoga sadulavööd kõvasti kinni tõmbamast. kokkupandud lassot püssiperä külge sidumast, vaipa ja kompsu sadulanööri külge kinnitama ja paremasse kätte ratsapiitsa võtmast.

Sest peab teadma, et nagu Sam Galloway tulek igas talus Frio ja Rio Grande vahel talunikkude südames rõõmutunded avastab, lahkumine harilikult lühikese peatuse järele kõigis äratab otsekohe ja sügava valu.

Ja siis, kuna ümberringi valitses vaikus, mida ainult putukatest piinatud majakoer segas, lükkas Sam Galloway oma armsa gitarris rohelisest riidest kotti. Selles gitaris peitus külalislahkuse saladus, millega Sam Galloway igal pool vastu võeti, ja kurbus, mis ta lahkumist igakord saatis. Sest Sam Galloway oli kogu metsiku lääne viimane trubaduur.

Iga entsiklopeedia teatab teile, mis asjamehed trubaduurid kord on olnud. Kuid neis raamatutes pole midagi leida sellest, mis kutset nad enestes öieti tundsid; kas nende käed, mängust väsinud, kord parem ei oleks haaranud kätte mõõga või hargi. Kuidas sellega lugu oligi, Sam Galloway oli oma laadilt viimane selline trubaduur.

Sam katsus hobuse selga karates oma nägu pikaks venitada. Seda võlgnes ta oma armastusväärsetele kostitajatele. Tõesti suutis ta vaevalt varjata oma rõõmu, mida talle tagasimineku ta hulguseellu valmistas. Ja isegi pony, kes oli rahulik ja vagane õilsate talunikkude juuresolekul, ootas vaid märguannet, et metsikult kargama hakates oma rõõmu väljendada selle üle, et ta ometi

kord jälle kaugele pääses rumalatest cowboyhobustest, kes vahetpidamatult ülistasid oma peremeeste kangelastegusid, sellejuures vaese trubaduuri hobust ja ta riistu vahetpidamatult hirvitades.

See pony oma pika Dantenäoga viis viimase trubaduuri Altito talust kuusteistkümmend miili lääne poole. Sel päeval õhkus maastik pehmusest ja magususest: horisontide vahele laotatud vaip lehvitas joo-vastavat lõhna. Idatuul vähendas suvist palavust. Mõned pilvetombud, sündinud Atlandi ookeanist tõusnud aurust, takistasid päikesekiirte teed. Sam Galloway hakkas laulma. Pony lakast rippusid alla lehvikud, mis peletasid kärkseid; selles girlandis tuletas hobuse pea veel enam meelde Dantet, kes kurdab taga oma Beatricé.

Ruttu, niipalju kui topografia lubas, kihutas Galloway otseteed vana Ellisoni talu poole. Temale paistis, et hetk paras oli lamba-talus rahus välja puhata cowboylärmist ja veiste ammumise kärast. Küll ei olnud ta vana Ellisoni oma külaskäiguga veel kordki õnnestanud, ometi oli ta heale vastuvõtule kindel. Trubaduur kannab oma tõendusabereid näol ja oma gitarrikotil. Lossi lipukandjad lasevad ta ees ülestõmmatud silla alla; parun paigutab ta oma lauda; naisteenijad naeratavad talle vastu ja nõrkevad ta laulu kuulates, kuid muretsesvad ta lauale metsloomade küpsise ja veini. Ja kui parun oma kõrgesse tugitooli ta gitarrinängu kuulates mõnikord ka tukkuma jääb — trubaduur ei pane temale seda pahaks —

Vana Ellison võttis Sam Galloway vastu südantliigutava vaimustusega. Juba tihti olid ta naabrid kiidelnud, et nad on võinud trubaduurile oma külalislahkust näidata, tema ise aga ei julenud sellisest austundki näha.

Ellison on väike, käbe rauk, kel on hall, kollakas habe ja kortsus nägu, kust naeratus juba ammu oli kadunud. Tema kants oli, tõtt ütelda, onn, mis koosnes kahest ruumist ja seisis „lammaste ja oinaste äärmisel asukohal.“ Tema pere koosnes vanast indiaanlasest Kiovast, kokast, neljast naislambakarjast, ühest lemmik-oinast ja ühest poolelditaltsutatud metskoerast, keda ta aga ei julenud keti otsast vabastada. Ta omanduseks oli kolmtuhat lammast ja oinast, kes

endid toitsid vahel karjamaal ja tuhandel aasal, mille tarvitamiseks tal puudus õigus. Kolm või neli korda aastas möödus keegi ta onnist ja peatus, et rääkida mõned sõnad. Sellised päevad märkisid vana Ellison valgete kivikestega. Milline kivi pidi nüüd selle päeva ära märkima, mil Galloway, trubaduur gitarriga, selle iseäralise paruni lossi ees heaks arvas sadulast maha hüpata! Naeratus libises kortsude vahele, mis seda kaua aega ei tundnud. Kergesti läks vana Ellison külalisele vastu, et teda südamest teretada.

„Ma tervitan teid, mr. Ellison!“ hüüdis Sam südamlikult. „Ütlesin enesele, et pean teid külastama. Ja siin ma nüüd olen. Rohilaan on teie juures imehaljas. Kevadvihm on talle head teinud. Mulle näib, et teie kari tänavu jõudsasti on kasvanud . . .“

„Rõõmustame üliväga teid nähes, Sam,“ vastas vana karjane. „Ei ma oodanud, et teie ilmute siia kõrbesse. Aga ma olen rõõmus, väga rõõmus, muidugi. Oodake, ma toon teie hobusele kaeru; usun, mul on neid terve kotitäis.“

„Kaeru? Mitte sugugi!“ vastas Sam. „Minu pony on selletagi küllalt paks. Kui lubate, lasen ta aasale joosta ja tema on õnnelik kui mõni noor kuningas!“

Olen kindel, et isegi 12 sajandi parimal rüütlite-epookil parun, trubaduur ja kannupoiss üksteist nii hästi ei mõistnud kui need kolm inimest, keda juhus vana Ellisoni katuse all oli kokku saatnud. Kiova kuivikud olid karged ja maitsvad, ja kohv, eht kohv, oli kange ja lõhnav. Peremehe tuulestpeiteldatud näojoontes säras vabameelne rõõm selle üle, et tohtis nii kuulsat lauljat kostitada. Aga trubaduurgi soovis endale õnne, et oli nii hästi valinud. Rikkalikud ja maitsvad söögid, peremees, keda kõik vaimustusse pani, ja elu siin sügavas vaikus, mille järele ta tundlik hing vahetevahel ihkas — see kõik kaalus kaugelt üles kõik meeelahutused ja mõnusused, mida talle pakkusid rikkad talunikud.

Sam Galloway laulutagavara koosnes viiestkümnest laulust ja romaansist ja samapaljast traagilisest, sentimentaalsest ja naljakast jutust. Aga sellega ta ei leppinud; peaaegu iga õhtu jutustas Sam temale omase vaimustusega kurbi või lustilikke lugusid omast seiklusrikkast rändamisest. Jutustamise juures suitsetas ta lugematu hulga sigarette, lamas enam kui istus, istus enam kui seisis. Usun, et aeg on ta päevapilti joonistada.

Ta oli madala kasvuga, laiade õlgadega

hirmsasti hooletusse jäänud. Helesinist villast kuube hoidis koos valge siidvöö, laiad püksid, säärsaapad kõrgete kandadega ning tore sombrero nagu, seda kannavad rikkad talunikud. Oli tal rõivastuseks. Tema heledates silmades sädeles aralt unistav sära.—

Sel õhtul aetasid Sam ja Ellison oma pingid vahtrate varju. Kui Sam oli suitsetanud ühe sigareti ja gitarril põlvedele võtnud, hakkas ta tasakesi laulina igatsevaid viise oma tagavarast, mida ta Mehhiko karjaste käest kuulnud. Üks neist vaimustas vana parunit eriti. See algas igatsevalt-melankoolselt sõnadega: „Huile, huile palomita“ — „Lenda, lenda, turteltuik.“ Ellison ei jõudnud sest laulust küllalt saada ja palus ikka jälle selle kordamist. Aga milline laul, milline viis ei oleks teda gitarril saadetuna mitte võlunud? Harva on selline tänumeel, selline vaimustus ja imetus ühe trubaduuri vaeva nii tasunud!

Selles sügava rahu ja armastusväärse komforti atmosfääris jättis Sam Galloway päevad ja nädalad oma pehmesse voolu. Puusalga vilus rippuvas võrgus pikutades suitsetas ta tundide kaupa oma armsaid sigarette, luges, teadmata kui mitmendat korda, vanu raamatuid, mis ei tea kuidas kord vana Ellisoni majja eksinud, või mängis oma armsal instrumendil mõne uue laulu, uue saatemängu. Samal ajal lendas Ellison oma vanal ratsul üle karjamaade, ratsutas kolm miili tunnis ja vaatas oma laialipillatud lambakarju. Kiova selle vastu tegi töovaheaegadel pikki uinakuid.

Sam Galloway mõtted hällitasid endid unistuses selle rändelu võlude üle, keda ei koorma ükski mure, vaid keda kõikjal võetakse vastu vaimustusega. Ent kusagil polnud ta veel sellise külalishakuse osaliseks saanud, kui selle rauga juures, keda isegi kõige labasemad sõnad vaimustasid ja kes sama laulu ja loo kordamist nõudis vähemalt kakskümmend korda. Ja kuna Sam nii uneles ja oma elu õnnistas, laulsid linnud ja keksisid väikesed kodujänesed kartlikult metsakeses; oh, see kõik oli nii ilus ja joovastav. Siin pidi seisma trubaduuri rännakute eesmärk.

Vana Ellison oli ise oma talu valitseja, see tähendab, tema ise ratsutas läbi kõik neli või viis laagrit, mis olid ta riigiks, ja muretses karjastele moona ning põletisarterjali.

Ühel hommikul läks ta teele, et viia Cruz a Monte Piedrasse kuu jaoks tarbeaineid: jahu, suhkrut, kohvi, herneid. Kui ta oli Erwing Forti poole sõites kaks miili selja,

taha jätnud, seisis ta äkki silm silma vastu suure mehe ees, kes istus toreda Kentucky-hobuse turjal. See mees oli karjaste peletis, suur veistekasvataja King James.

King Jamesi nimi oli õieti James King; inimesed, kes olenesid temast, — ja neid oli palju — olid õigemaks arvanud sõnu ümber pöördma, sest King tähendab ju inglise keeles kuningas. See mees oli suurim veistekasvataja Alama Plaza ja San Antonio vahel, samuti Bill Hoppersi baari ja Bronnsville vahel. Aga ta oli ühtlasi ka kõige võimuhimulisem, seiklusrikkam ja sallimatum türann, kõige pahemate kagupoolsete inimeste peakuningas. Muide ei kiidelnud ta kunagi ilmaaegu, vaid saatis oma ähvardused harilikult ka täide. Öeldakse, et kõige enam tulla karta jahedaid ja vaikivaid inimesi, kel terassinised silmad. See võib ju olla õige, aga uskuge, et see, kel igavesti kiitlev ähvardus suus ja käsi rusikas on, pole ka parem.

King James, kel päevitanud nägu, oli oma kakssada naela raske. Tema silmad? Kaks pilu karvaste kuldude all. Sel päeval olital seljas punane särk, mis näis sealt, kust ta higistamisest märg oli, mustana. Tema laiad püksid olid pruunid ja seisis säärsaabastes; punane rätik oli tal kaelas ja vöö vahel oli tal kaks revolvrit. Püss oli tal sadala peal, kuid lai padrunitask üle rinna riputatud. Kõige kõvema mulje jätsid kaks pilu, kust pilk välja säras.

Sellist inimest kohtas oma süütul rännakul vana Ellison, kuuekümnepäevane rauk, kes kaalus vaevalt üheksakümmend naela ja oli täitsa relvadeta. On kerge mõista, et naeratus ta näolt ruttu kadus. Aga vana parun oli vahva vunts ja peatas oma pony kuningas Jamesi toreda ratsahobuse ees kartmatult.

Kuningliku häälega ütles kuningas vaesele karjasele:

„Teie vist oletegi see vana narr, kes oma lambad ajab minu karjamaale? Kas ei tahaks te mulle teatada, millise õigusega? Kas on need karjamaad teie omad või olete nad rentinud?“

„Riik on mulle kaks karjamaad rendile andnud,“ oli alandlik vastus.

„Riik pole teile midagi rendile andnud,“ andis King James valjult vastuseks. „Teie leping on hiljuti lõpnud ja paar tundi hiljem on minu volinik alla kirjutanud uue lepingu, mis kõik siinse ümbruse annab minu käsutusse. Kogu Teksases ei leia teie enam vaba karjamaad. Meil on teist himu täis, te rikute ära me rohoväljad. Cowboyd

on siin valitsejad, ainult cowboyd. Häda sellele, kes neile ette juhtub. See talu kuulub mulle, kas kuulete? Ja viieteistkümnepäeva pärast piiratakse ta okastraadiga. Iga lammas, keda siin nähakse, võetakse halasamatult ära. Annan teile kaheksa päeva aega. Siis korraldavad minu mehed jahi. Kui nad siis veel teid kohtavad, seda pahem teile. . . .“

Ja kuningas James tõstis paljuütleva käeliigutusega oma püssi.

Vapustatud hirmsast teatest, jätkas vana karjane oma teed noruspäi. Tema oli sellest juba midagi kuulnud: kõiki maid, mis suur karjakasvataja monopoliseerinud, taheti aiaga piirata; väikesed karjad olid määratud hukkamisele, Ellison ja teised temasar-nased olid ligemal ajal antud häda ohvriks. Nõndagi juba oli ta krediit raskesti vapustatud; võlad kasvasid, sissetulekud vähenesid ja haigused möllasid lambakarjas. Oh see oli ta pika vaeva ja aastatepikkuse raske töö vilets lõpp!

Tallu tagasi jõudnud, leidis ta Sam Galloway rippuvast võrgust, kus ta gitarril saatel laulu ümistas.

„Hallo, onu Ben,“ hüüdis trubaduur rõõmsasti. „Kust see tuleb, et täna nii vara tagasi tulete? Kuulake mu laulu fandango viisil!“

„Oh, kui ilus,“ ütles rauk, kes oli trepile istunud ja seal koera silitas. „Teie olete esimene laulik kogu maal!“

„Selles pole ma üsna kindel,“ ütles Sam avameelselt. „Aga ma pean ise mõnna, et ma veel ühtegi inimest pole kohelnud, kes oskaks b mollis selliseid teiseid sünnitada. Aga mis teil on, onu Ben? Täna paistate olevat nii kummaline.“

„Olen pisut väsinud, Sam, muud midagi. Ütelge mulle, kas te ei mängiks mulle seda lühikest laulu, mis mulle nii väga meeldib? Te teate ju: „Huile, huile, palomita!“ Midagi ei rahusta mind nii, kui olen väsinud.“

„Aga meelsasti, senjor,“ vastas Sam naeratades. „Seda mängin teile meelsasti igal ajal. Ja et ma ei unusta, ütelge Bradshavile, et ta viimased singid midagi väärt polnud. Ärge seda ütlemata unustage!“

Kuuekümnepäevane üksik karjane, kes elus mingisugust rõõmu pole tunda saanud, ei jakska sümpaatlikule kaaslasele oma muresid salata. Pealegi oskasid trubaduurid paruni näol vähematki murevarju märgata. Ja nõnda

sündis juba samal päeval, mil Ellison tema majesteedi kuningas Jamesiga kokku juhtunud, et rauk sõbrale teada andis kadumise loo, mis teda ähvardas. Sam Gallovay kuulatas ta jutustust vaikides, sest ta tundis „kuniga“ kurikuulsat tegevust küllaldaselt.

Nädala kolmandal päeval sõitis vana Ellison Frio-Cityle tarbeaineid ostma. Bradshaw polnud jonnimees ja lubas talle üht ja teist võlgu anda. Muuseas andis ta temale ühe parima singi. Sellest näeme, et mõeldi ka Samile. —

Ellison oli veel ainult mõne miili oma majast kaugel, kui ta jällegi kohtas kuninga Jamesi. Parimagi tahtega ei oleks türann oma nägu suutnud lahkemaks teha, ometi olid ta pilgud seekord vähem ähvardavad. Ta peatas rauga käeliigutusega ja ütles valdalt:

„Tere, Ellison. Tõesti, tahtsin teid parajasti külastada. Üks sinne cowboy, Sandy — kas tunnete teda? — ütles mulle eile, et olete pärit Mississipi riigist Jacksonist. On see tõsi?“

„Sündisin seal ja lahkusin sealt kahekümneühe aastasena.“

„Ta ütles mulle ka, et olete Jacksonis Reevesega sugulane? Kas seegi on õige?“ jatkas kuningas.

„Karoline Reeves oli minu õde.“

„See oli minu tädi,“ seletas King James. „Mina põgenesin viieteistkümneaastaselt. Ja

Vasalemma maastik.
(Zeiss-Ikon film).

nüüd räägime asjalikult. Õeldakse, mina olla kuri mees, võinalik, et see on tõsi, aga kõige pahemalgi on häid külgi. Sellepärast võtke teatavaks, et kogu maa, mis kuulub mulle, on teie tarvitada. Teie tohite oma lambaid igal karjamaal sööta. Teen seda lugupidamisest oma tädi vastu, kes mulle annetas häid saiu. Kuidas on lood teie rahaasjadega?“

Armsasti üllatatud rauk kirjeldas alandlikult ja liigutatult oma rahalisi raskusi.

„Minu armas tädi täitis mu koolirannitsa alati kõiksugu maiustustega,“ ütles kuningas. „Ja arvatavasti teate teie, et tookord seal liikus kõnekäänd: „Reevesid ja Kingid toetavad teineteist alati!“ Nii siis mingu see sõna täide. Mina sõidan praegu otseteed Frio-Citysse; seal võtan ma pangast kakstuhat dollarit ja toon need teile homme õhtul. Annan ka Bradshawile käsu teile krediiti avada. Teie olete minu tädi kaudu Reeresite sugulane ja mina olen King. Ja nüüd: Nägemiseni! Kuiv ilm ei ole küll vististi mitte hea, mis?“

Vana Ellison saabus rõõmsas tujus koju. See inetaolikult leitud sugulus, mida pealegi veel eilne vaenlane õigeks tunnistas, muutis ta olukorra nii äkki, et tal raske oli asja tõsiselt uskuda. Ja ta rõõmustas hetkest, mil ta selle suure rõõmuteatega võis rõõmustada oma sõpragi.

Agaja maja oli tühi. Gitarr rippus varnas. Kiowa katsus Sami puudumist seletada:

„Sam püüdis kinni oma pony ja sõitis, ei tea miks, Frio-Citysse; tuleb enne keskööd tagasi.“

Vaevalt olid tõusnud esimesed tähed taevasse, kui maja eest kajast hobuse jalaplagin ja siis Sami hääl kostis, kes oma hobust karjamaale ajas; viimaks kõrisesid kannused trepil.

Ellison istus rahulolles aurava kohvitassi ees.

„Hallo, Sam!“ hüüdis ta. „Milline heameel mul on teid jälle nähes. Oh kui pikk oli teie väljasviibimine! Teie muusika, teie laulud ja teie elurõõm näitasid mulle kõike uues valguses. Kas lõbutsesite õhtupoolel Frio-Citys? Teie põllekütt, vististi hoidsid teid ilusad naised seal kinni.“

Sel hetkel märkas Ellison Sami silmist, et midagi oli juhtunud. —

Kuna Sam võõd vallandab ja oma pere-mehe revolvi põrandale asendab — selle oli ta kaasa võtnud —, lubage seletada, et midagi peab sündima, kui trubaduur oma gitarril relva vastu vahetab.

„Kõik on korras,“ algas Sam. „Tegin oma

töö. Ma ei võinud lubada, et selline inimene teie hukutab, mu vaene Ben! Ainult selle nõuga ratsutasin ma Frio-Citysse. Mul oli hea plaan. Kohtasin teda Summeri baaris. Astusin rahulikult ta junrde ja so-
sistasin talle kõrva mõne sõna, mida ei andestata. Välgkiirelt tõmbas ta revolvri, kõik nägid seda. Aga ta jäi poole sekundit hiljaks. Minu revolver tappis ta silma-
pilk. Kolm kuuli südamesse. Tema ei seisa teil enam teel ees, onu Ben!“

„Ütelge, kas on kuningas Jamesist jutt?“ küsis vana karjane ja asetaskohvitassi lauale.

„Kellest siis muust? Muidugi viidi mu kohtu ette. Aga leidus kaksteistkümme-
tunnistajat, kes vandega tõendasid, et tema oma revolvri enne kätte oli kahmanud. Minu lasti kolmesaja dollarlise tagatise vastu vabaks. Leidus inimesi, kes minu eest tagatise maksid. Nõnda vihati teda. Tegin ka hea töö; oleksid pidanud nägema neid kolme auku; ühe metallrahaga oleks võinud neid katta. Räägitakse, et gitarrimäng sõrmi harjutavat. Ja nüüd, onu, mis te sellest arvate?“

Aga vana Ellison oli kummaliselt kahvatu ja vait.

Köögist kostsid tuppa kolinad.

„Sam,“ ütles lõpuks vana ja kahmas vä-

Väina jõe kaldal.
(Zeiss-Ikon film.)

risevail käitel oma habemesse. „Sam, kas ei võtaks teie gitarril ja laulaks: „Huile, huile, palomita?“ Ükski asi ei rahusta mind nõnda, sest ma olen väga-väga väsinud!“—

Suvine hommik.

H. Rikand.

On, nagu sammuks tema argsi, argsi
Säält metsa tagant, rõõsk ja häbelik,
Ja hõljuks udukuues üle aasa vargsi.

Miks kardad sa? Löö lahti purpurhõlmad!
Näe, kuidas tervitab sind ärkav maa!
Kuis õhkub aas ja nurm ja laulvad rohtun'd põlmad!

Kas paistub Looja froom meil' läbi ääva pilu?
Kas rõõm on saanud häälteks, värvideks?
Kust hoovab küll see ülemaine ilu!

Näe, ah, näe ometi, kuis purskab tubat sädet
Kui verikuld, kui hõiskav fuli üle maa!
Kes suudaks valgusele nüüd veel panna pidet!

Leekudu helgis nagu kuldglasuuris
Ja liugleb kiirtefiivul üle maa.
Ja kujub võlukangast sügavas lasuuris.

Oo, suvihommik kiirgav, kastesärav,
Su iluküllas tahaks uppuda!
Õnn, õnn, kas fões' on avalil su ihaldatud värav!

Kolm õlekubu.

Valter Uibopuu jutustus.

Pilukile tõugatud rehela väravate vahelt piilus Andres õuele. Sügise õhtu hämarus ja rehela tumedad varjud varjasid ta kõhnal ja habetand näol lasuva rahutuse.

Rehela otsast tarest astus naine õuele, seasöögi panged käes. Naise hall seelik libises astumisel peaaegu mööda maad. Ta nägu oli kortsuline ja otse kivinenud tõsidusse, nagu poleks naeratus kordki neid karmi jooni lõhestanud. Talupoja naine ei oska üldse naerda, ta elu on selleks liig koormav ja rõõmudeta.

Varsti kuuldus õuelt kuidas sigade söök labinal valati moldi. Kui naine rehela poole tagasi pöördus, libises Andres veel rohkem väravate varju.

Andrese seljataga, rehela pimeduses, valendasid kihti laotud õlekood. Andres tõmbas kihist ühe koo, silus ja asetab, ise rahutult väravatele piiludes, teised kood jälle nii, et ühe puudumist märgatagi polnud. Kui naine enese järele tare ukse mürtsudes kinni oli tõmmanud, lipsas Andres õlekooga rehelast. Vaja oli õlekubu enne peita, kui naine rehela värava õhtuks tabaga suleb, tähised säeb ja sõnad loeb õlekubude kadumise vastu. Värisevi käsi peitis Andres õlekoo rehela taha haorämpsu alla, rahunes siis veidi, asetab karedad käed seljale ja tuli rehela ümber tiiru tehes näilikult rahulikuna ja laulu ümisesedes tarre.

Väikeses pimedas tares põles ahjusuul praksuv tuli. Tare oli pimedusse mattund, tulijale ei olnud muud näha kui ahjust langetava tule kumas mängiv ja kilkav lastekari. Neid oli seal suuremaid ja vähemaid, kõik paljajalu ja pulstunud peadega.

„Sa, Ann,“ ütles Andres naisele, „otsi mulle kohe midagi süüa, ma lähen käin täna metsavahi pool, vaatan kas hao raiumise piletit annab...“

Sõnalalausmata tõi naine kausikese kartulitega Andrese ette, kes pimeduses tasakesi matsutades ja nohisedes sööma hakkas.

Kui Andres väljaminekuks katkise läki pähe vajutas, hüüdis korruga suurem tütarlastest, ise ahju nurga taha lipsates:

„Isa, ära mine täna kõrtsi!“ Vähemad lapsed pistsid sellepeale kilgates ja itsitades naerma.

Andres astus tusaselt ja kiiresti õue, seisatas arupidavalt ja suundus siis rehe taha ning kahmas hagude alt õlekoo kaenlasse.

Õhtune hämarus oli tihenened, nagu paks vaip lasus ta ümbrusel. Oli vaikne, Andrese jala astumised kõlasid külmanud maapinnal kumedalt ja pikalt nagu vastukaja. Õlekubu kaenlas hõõgus kuivust ja suitsend parte meeldivat lõhna. Kusagil laudas määgisid lambad ning taludes süttisid tuled. Kõrtsi akendestki herendasid juba tuled. Üksik hobune konutas lasila küljes. Kõrtsi juurde jõudes piilus Andres läbi akna sisse. Kõrtsiruum oli tühi, ainult sakstetoo uks oli pilukil.

Andrese kõrtsi astumisel tuli sakstetoast kõrtsimees, pikkade hallide vurrudega mees.

„Vast annad mulle pudeli õlut,“ ütles Andres ja viskas õlekoo kõrtsimehe jalge ette. Kõrtsimees kergitas õlekubu, avas siis kõrtsiruumist rehelasse viiva ukse ja viskas õlekoo sinna. Kõsatades langes see rehela savipõrandale.

Andres sai oma õllepudeli, asetab selle lauale ja istus ise pingile. Kõrtsimees jäi leti taha istuma, toetades küünarnukkidega letile, mis varuline oli nagu kiriku altariaed. Mitmesugused pudelid, siltidega ja ilma, sãrasid leti taga riulitel.

Natukese aja pärast tuli sisse Andrese poole piiludes suur kondine mees ja sosis-tas midagi kõrtsimehe kõrva. Kõrtsimees naeratas halvakspanevalt ja ütles:

„Too aga sisse... Väljast enam rehealla ei pääse.“

Mees väljus ning tuli varsti tagasi — kaenlas õlekubu, mis rãndas samuti rehelasse, ja mees sai oma õllepudeli. Ta istus kõrtsi teise nurka ja silmitses umbusklikult Andrest. Tal ei jãtkunud nãhtavasti lugupidamist ja usaldust võõrale, kes käis samuti pastaldes nagu temagi.

Kolme mehe vaikimine ei saanud veel piinlikukski minna, kui juba tuli kõrtsi uusi mehi. Tuli Andrese hea tuttav, Mõrese Jaak, kes samuti õlekoo eest pudeli õlut sai. Tuli talusulaseid, popse, peremehi. Mõni võttis pudeli õlut, mõni jõi klaasikese viina leti ees, püsti jalu. Sosistades vahiti rikast naha-parkalit, Dobrosevskyt, kes laua tãis tellis kalleid viinu, sinki, võid ja mune.

„Küll ta hakkab täna veel tempe tege-ma...“ lausuti.

Andres istus oma veelgi avamata õlle-pudeli juures ja silmitses uusi tulijaid.

Korruga tõugati sakstetoo uks pärani ja

lável seisisd vallavanem, paks, õllest ja viinast rõõmus, naerev ja punane.

„Hõi, mehed, üles! Laulud lahti!“ tänitas ta ja teretas kõiki kõrtsis olijaid käega.

„Mina olen vallavanem,“ ütles ta kõrtsimehele, „ja sina vana Tänk, anna mulle klaas ja pudel viina!“

Nüüd käis vallavanem ringi, klaas ja pudel käes ning jootis kõrtsilisi.

Andres ja Mõrese Jaak avasid nüüd oma õllepudelid. Ah, nii mõjus see hästi — viin ja õlu. Juba valgus südamesse soojust ja huultele muhedat naeru.

Vallavanem kergitas Andrese pudelit ja ütles kõrtsimehele silma pilgutades:

„Õle tuli pole kuum!“

„Kui naine teada saab, küll see siis kuuma teeb,“ tähendas kõrtsimees halvakspanevalt.

„Oho-hoo-hoo!“ müristas vallavanem oma üleolevat naeru. „Põrgu lugu! Mina olen vallavanem ja mul on raha küll. Ma võin viina ja õlut juua ja kinni maksta rahas. Ja õlgi on mul ka. Ma võin maksta raha ja õlgedega, aga minu naine, minu Lilli ei ütle midagi!“

Juba näis kõrtsilistesse elu tulevat. Kõnekõmin tõusis. Kortsulistest, habetand nägudes võis aimata laikudena paiskuvat puha, sügavais silmakoopais, pundunud laugude all läikisid silmad metalliselt ja võõralt.

Vallavanemat näis valdavat mingi idee. Ta istus pingil, pilk maha pöördud. Korrage hüüdis ta naerust rappudes:

„Tahate näha — ma lasen koorma õlgi tuua siia ja mu Lilli, mu naine — ei ütle midagi... Ants, Ants, mu sulane!“

Ants tõusis pingilt ja läks oma pere-mehe juurde, kes talle midagi kõrva sosis, ise kogu naerust värisedes.

„Mine siis ja pane hästi suur koorem peale!“ hüüdis ta Antsule ja saatis ta uksest välja.

Vaevalt sai Ants lahkuda, kui vallavanemat uus mõte näis vallutavat.

„Sa, Ala-Puraski Andres,“ hüüdis ta Andresele, „sa istud nagu memm laua ääres — laula meile üks laul!“

Andres ei mõistnud sellisele soovile midagi lausuda.

Vallavanem näis vihastuvat:

„Põrgut... Ma lasen sul küüdi korras laulda... Kasak! Kirjutaja!“

Imekombel viibis ka valla kasak kõrtsis. Kirjutajat ei leidunud. Dobrosevsky, kel kiri selge, täitis selle aset. Vallavanem lisas käsukirjale allkirja ja kasak läks viis selle Andrese kätte.

Andres silmitses kirja, ja küsis siis:

„Aga kus pitsat?“

„Pitsat? Pitsat on siin!“ hüüdis vallavanem ja tõttas Andrese juure viinaklaas käes. „Laula... See kulub viina juures ära nagu prillikivi. Laula, va Ala-Puraski Andres!“

Andres jõi klaasi tühjaks ja laulis peenikesel häälel:

„Joodikutel elumaja lagunu
ja auke täüs...“

Joodik Joosu kõrtsi kõrval,
nina kõrtsi seina sõrval...“

Vallavanem kuulas tähelepanuga ja lausus nii:

„Vilets laul... Kuradi vilets laul — küüdi korra eest. Säh, Mõrese Jaak, viska oma viin, Andres ütleb sõnad ja laulge siis kahekesi!“

Andres ütles sõnad:

„Mind viidi vaimust põrgu,
seal nägin Jaagu sõrgu...“

Naerdi.

Väljas sõideti tüminal kõrtsi ette. Varsti tuli Ants sisse, kolm õlekubu kaenlas.

„Viska need rehe alla,“ käsutas vallavanem, „ja kõrtsimees -- kolm õlut!“

Kahisedes pilluti õlekood rehelasse.

„Kõrtsimees, tule joo nüüd minu lauas oma õlut! Andres, sul kuri naine, tule joo ka minuga!“ hüüdis vallavanem.

Varsti tõi Ants väljast jälle kolm kubu. Kõrtsimees pani omalt poolt neljanda pudeli lauale.

Väljast rändas kolme kaupa õlekubusid lugematult sisse, isegi kõrtsimehel, kes nende arvu hoolsalt meeles katsus pidada, oli arv segi läinud; peaaegu kõik kõrtsilised käisid korrast vallavanema õlut maitsmas.

Opmann olla vallavanema tütre kosjas käinud — kõneldi. Selle rõõmu peale siis suured joodud.

Korrage astus kõrtsi pikk naisterahvas, vaatas otsivalt ringi ja astus siis vallavanema laua poole. See oli vallavanema Lilli. „Vanamees, tule koju!“ ütles ta.

Vallavanem jõllitas silmi ja vaatas naisele naeratades otsa.

„Ma viin siis hobuse koju, kui sa ise ei tule!“ ütles naine.

„Kuule ometi,“ naeris vallavanem, „oled sa aga jõukaks läinud — või sul ka hobune!“

Sõnalausemata pöördus naine ja läks ust paugutades välja. Kuuldus, kuidas väljas vankri mürinal minema sõideti.

„Viis mu pool koormat õlgi,“ ohkas vallavanem nukralt.

Kuid kohe näis ta jälle nõu leidvat.

„Kuule, Mihkli,“ pöördus ta Trengi pere-

mehe poole, „sa rikas peremees, sul õlgi versta viisi — mine pööra nüüd oma koo-
ren peale. Kas sa veidi mu lauas oled joo-
nud, jooda nüüd mind, õnnetut vallavane-
mat ka!“ Ja ta sosistas Mihklile niikaua
kõrva kuni see väljuski!

Mihkli ilmus varsti tagasi. Ta lähedalt
mees tõi kolm kubu, niisama turjal.

„Kuule kõrtsimees, su rehealune hakkab
varsti täis saama,“ irvitas ta õlekubusid
alla visates. Mihkli eeskujul mehed lippasid
ükshaaval koju ja tulid tagasi, kes ühe, kes
ühe, kes kahe, kes kolme õlekooga. Kõrtsi-
mehe vesised silmad naersid.

Läbi tubakasuitsu petroleumi lambi val-
guse helkisid rohelised õllepudelid. Kõvasti
vastu aknaid surutud, rippus väljas süsi-
must pimedus; soe kõrtsi leitsak, vastu
külmi aknaid veeks tihenununa, nõrgus kit-
saste niredena klaasil.

Inimesed väsisid. Vallavanem tukkus lau-
ale vajununa. Üksi Mõrese Jaak tiirutas
kesk kõrtsi ja laulis lakkamatult: „kaks
korda kaks on neli, laula, armas veli.“

Ahju najal magas musta habemega vana-
mees, suu ammuli.

„Kõrtsimees, vanamees su ahju najal on
ära surnud!“ höiskas Jaak.

„Matke maha!“ röömustas Jaak. „Sina,
Dobrosevsky, olla Kitsejala papi poeg, sina,
sina tule matma!“

„Jah-jah, raipeid pole vaja,“ lausus Dob-
rosevsky, kes seni naljaka tõsidusega ning
vaikidies oli vaadelnud kõrtsi-jama. „Tooge
kohale kirst ja mulle ametirüüd!“

Kõrtsilised muutusid elavamaks. Musta
habemega vanamees tõsteti väljast toodud
vankriredelitele ja asetati pingile. Hobuse-
tekist sai Dobrosevskile mantel, saunast
toodi pang ja vana viht. Vana pastla nina
topiti täis takke, mis põlema süüdati. Nii
oli käes pühitsetud vesi, pintsel ja viiruki-
pann ning matusetalitus võis alata.

Papp laulis viirukipanni koolnu kohal
kõigutades:

„Hospodii, hospodii...“

Kõrtsilistest säetud koor laulis:

„Halleluuja, halleluuja!“

Papp kastis viha vette ja tõmbas sellega
koolnu kohale ristimärgi. Vesi panges oli
jäätnud, viha küljest langesid valged jää-

killud koolnu musta habemesse ja sädelesid
seal. Koolnu muutus rahutuks, ajas korraga
istuli ja aevastas mehiselt.

Koor laulis:

„Halleluuja, halleluuja...“

Naeru mürinasse lõppes matuse tsere-
moonia.

Joodi veel surnu terviseks ja hakati koju
minema.

Tühjaks jäi kõrtsiruum kui kõrtsiliste
summ käratsedes kõrtsi esisele valgus. Pime,
sügisene öö lämmatas nende kõnekõmina
ja külmanud maal kõlavad jalaasted valgus-
id laiali ning kustusid sügisese öö võim-
sas vaikuses.

Kui lahtisest kõrtsiuksest sissevoolav õhk
oli pisut lahutanud kõrtsitoa suitsu- ning
aurutiinet sisemust, sules kõrtsimees ukse
ja luges siis sahtlist päevase teenistuse oma
suurde nahkkukrusse. Lamp süles, läks ta
üle kõrtsitoa ning avas rehelasse viiva ukse,
et järele vaadata oma teenistust õlakubu-
des. Uksest hoovas puhang külma õhku ja
pani lambi suitsema. Tuhm valgus langes
üle rehela pöranda. Jalgvärav teises sei-
nas oli pärani lahti ja õõtsus tuuletõmbu-
ses, roostetanud hingedel kriiksudes. Mus-
tal savipörandal lamas aga ainult kolm õle-
kubu.

Värisevi käsi käänas kõrtsimees tule lam-
bis vähemaks ning silmitses uuesti suurt
musta rehelat. Lambist langevas valgus-
joones lebas aga endiselt kolm valget õle-
vihku. Kõrtsimees heitis pilgu kõrtsituppa.
Piiritu haledusega peatusid ta silmad lau-
del ja seinteääres seisvail tühjeil õllepude-
leil. Ta pundunud laugudega, tubakasuit-
sust ja unetusest verevaist silmist vajus pi-
sarate nire värvituisse sorguvajunud vurru-
desse. „Vallavanema näru...“ sosistas ta.
Kõrtsimees nuttis.

Ühel õhtupoolikul, mõni päev hiljem, as-
tus Andrese naine käbedal sammul kõrtsi
poole, käe otsas lumivalge komps, kus sees
munad, või ja liha. Naise röömustunud süda
sundis teda viima kosti kõrtsimehele, kes
juba mitmendant päeva ei müünud enam
õlgede vastu viina ega õlut.

Põgenemine kuulsuse eest.

Saksa kirjanik **Reinhold Ortmann.**

Härra Anselm Trübner kuulus nende hulka, kes omasteta ja sõpradeta elavad keset suurlinna vaikset, tähelepanuäratamatut elu. Neist vähestest, kellega ta viie või kuue aasta jooksul tahtmatult tutvunud, ei oleks ainuski võinud ütelda, kustsaadik ta siin viibis, kuidas ta elas ja mis tegi. Kuna keegi juhuslikult oli märganud, kuidas ta kord postil ühe tähtkirja mingisugusele kirjastusärile oli ära andnud, siis oli ta tuttavate keskel ärganud arvamine, et ta välistele ajalehtedele kaastööd teeb; aga Trübner ei olnud seda ise iial kinnitanud.

Et ta kaugel agulis üksipäini väikeses kahetoalises üürikorteris oli elanud, seda kuuldi alles ta äkilise kadumise puhul. Sest sellest tegid ajalehed ühel päeval juttu. Keegi proua Gruber, kes passijana elutses, oli politseile teatanud, et üks härradest, keda ta teenis, keegi vanem leskmees nimiga Anselm Trübner kolm päeva tagasi oma korterist kellelegi teatamata oli lahkunud ja siamaani sinna mitte enam ei olnud tagasi tulnud. See passija oli hommikul teenistusse ilmudes ta korteri ja asjad leidnud lukustamatult, ja selge oli, et härra Trübner pesu ja riideid polnud rohkem kaasa võtnud kui need, mida ta parajasti kandis. Kuna ta passijale veel õhtul enne seda järgmiseks päevaks oli andnud mitmesuguseid ülesandeid, siis polnud passija arvates kahtlust, et tal ei olnud reiskavatsusi meeles, ja tema korralikule eluviisile vaadates ei leidnud passija muud seletust, kui seda, et talle on juhtunud mõni õnnetus.

Juhtumit mitte erilisel traagikana võttes, tegi politsei, mis tal teha oli, kuid võis küll ainult ta isiku suhtes selgusele jõuda, kes kadunu õieti oli. Selgus, et ta oli viiskümmend viis aastat vana, lesk ja umbes kuue aasta eest Berliinist siia tulnud. Kutsena oli ta üles andnud: „endine kaupmees, nüüd elab kapitalist,“ ja temast ei teatud kogu ta siinviibimise ajal midagi paha rääkida. Küllastajaid tal pole olnud, kahtlasi suhteid ta pole pidanud, ja põhjust oletamiseks, nagu oleks ta roima ohvriks langenud, ei olnud. Korterrisse jäänud asjade ja esemete läbiotsimine ei toonud midagi erilist päevavalgele.

Politsei pööras nüüd Berliini politsei poole palvega, kadunu isiku kohta ja ta

arvatavate omaste kohta andmeid koguda. Vastus oli, et jutt olla silmanähtavalt endisest suurkaupmehest Anselm Friedrich Trübnerist, kes mitu aastakümnet kui arvatavasti väga jõukas mees Berliinis elanud, siis aga maksujõuetuks jäänud ja Berliinist ei tea kuhu välja kolinud. Tema proua olla ammu surnud; tema laste olemasolust ei teadvat politsei midagi. Poeg olla olnud tal viimati kunstmaaler ja tütar näitlejanna.

Seega oli kõik tehtud, mis võimalik oli. Ja kuna silmanähtavalt kedagi Anselm Trübneri saatus eriti ei huvitanud, siis paigutati ta nimi teiste kadunute hulka ja võeti ta mahajäetud varandus esiotssa ametlikule hoiule.

Kuna ta senises elukohas aktid tema asjus nii-ütelda lõpetati, ei lamanud härra Anselm Trübner mitte mõne jõe või järve põhjas, vaid rändas pikkamisi, väsinult, vaevalt kümme miili pealinnast eemal, maanteed mööda edasi. Ta kandis, nagu alati, oma musta kuube ja laiade äärtega viltkübarat; peale vihmavarju polnud tal kaasas mingisugust kompsu ega pakki.

Siin ja seal, kui talle mõni politseinik vastu tuli, sündis, et avaliku korra teenija seisma jäi ja üksikule rändurile, kes näis olevat väga väsinud, umbusklikult järele vaatas. Kuna mees aga riiete järele otsustades kuulus paremasse seisusse ja ta hall habe aukartustäratav oli, siis hoidusid kõik talle tülitavaid küsimusi esitamast.

Kuhu teda ta jalad kandsid, oli talle nähtavasti üks kõik; ta ei olnud linnast lahkunud raudteel, vaid hoopis hommikusse rännanud. Kas tal juba tookord oli nõu olnud mitte enam tagasi minna, seda ta enam ei mäletanud, ja selle üle ei murdnud ta peadki.

Ainult üht teadis ta, et teda igakord valdas õud, kui tagasi mõtles inimestele linnas ja sellele, mis teda nende keskel ootas. Siis võttis ta väsimusest hoolimata kiirema käigu, nagu oleks ta pidanud viimase jõu selleks kulutama, et nende eest pääseda, ja ühegi kilomeetriposti juures ei jätnud ta tähelepanemata, milline vahe teda neist juba lahutas.

Aga ta ei petnud ennast, et see vahe enam nii kiiresti ei kasvanud kui rännaku

esimesil päevil. Sest ta jalad olid valusad; valu seljas ja jalgades kasvas ikka suuremaks; ta ei saanud öösel enam magada, ei olnud tal lusti enam süüagi. Sügav igatsus rahu järele võttis ta ikka enam ja enam oma võimusesse.

Olles kokkuvarisemisel, vajus ta raskesti hingeldades tee äärde kivile. Ta tundis enda olevat nii väsinud, et jäi peaaegu tunniks istuma, võimetu mõtlema minevikule ja tulevikule. Siis aga kobas ta käsi musta kuue põuetasku järele, kust ta välja võttis tühe kirja — sama kirja, mis ta oli kodust välja kihutanud ja mida ta seitsme päeva jooksul — või oli neid kümne, kaksteistkümne, neliteistkümne? — juba oli lugenud lõpimatud korrad. Kiri oli kortsunud, ta sisu järgmine:

„Minu armas isa!

Sa oled mulle juba nii tihti andestanud, et sinu suuremeelne armastus mulle ka seekord andestamist ei saa keelama.

Minu elu on eriti viimasel ajal nii pagana halvasti käinud, et mind ainult sinu enese vaesus tagasi hoidis sulle oma häda avaldamast. Nüüd aga, mil ajalehed sinu suure saladuse on avastanud, kuna ma loen, et Multavidi, maailmakuulsate raamatute autor, kellele ta raamatud juba tuhandeid on kokku kandnud, on minu varjulelav isa, nüüd tunnen nii suurt ja uhket õnne, et ma enam ei jaksa taltsutada oma iha sinu käte vahele tagasi rutata. Tean, et varsti kõik maailm teab sinu pärisnime ja mitte ainult sinu võetud varjunime, siis on ka arusaadav, et mina kui sinu poeg sinu kuulsusest tahan oma osa saada. Kui sa mulle midagi ei saada, siis ei takista see sind sinu juurde tulemast ja kui ma enesele sinna ka reisiraha peaksin kerjama. Sest ma tunnen oma isa südant ja tean, et ta heldus on sama väljaammutatunata kui ta armastus.

Kahetsuses ja õrnuses sinu ustav poeg

Alvin.“

Seda kirja oli Anselm Trübner lugenud nii tihti kui ta plaanitul rändamisel vaev temas äratas igatsuse nelja seina vahelise rahu järele, kust ta lahkunud. Ja siis oli see kiri teda ikka jälle edasi ajanud, nagu oleks tal kaunul olnud jõuk tagaajajaid. Nii siis oli kõik olnud ilmaaegu! Elu, mis teda piinanud ja ärritanud, purustanud ja vapustanud, sirutas oma küüned jälle tema järele välja. Keegi tema saladuse sõnamurdja kaasteadja oli selle maailmale avastanud. Ja nüüd ei võinud olla kuski enam nurka, kus ta kui äkki kuulsaks saanud

mees ennast oleks võinud selle maailma eest peita.

Vana mäng pidi algama uuesti otsast ja ta pidi kõik selle jälle uuesti läbi elama, mille all ta oma rikkuse päevil oli nii hirmsasti kannatanud: odava hinge närususe, valesõprade äraandlikkuse, ruttu läbinähtud meelitajate variseerlikkuse ja kihvtiste kadetsejate tigiduse.

Kõige pahema kohta aga, mis teda ootas, hoidis ta tõenduse siin juba käes. Lapsed, kellele ta süda kuulunud nende elu esimesest tunnist saadik, keda ta oma armastusse peitnud kui pehmesse mantlisse, kelle teelt ta veriseil sõrmil iga kivi, iga okka kõrvaldanud, need hakkasid nüüd uuesti ta väsinud, haiget südant näpistama. Jälle pidi ta läbi elama lugematud meeletehtlikud muretunnid, millele ta tagasi mõtles vaid värisedes. Oma pehme südamega oli ta nende vastu jälle kaitsetu nagu kõigi teistegi vastu, kes olid ta südame mõistmatut heldust kord kurjasti tarvitanud ja pilganud. Ja selle ees tundis ta võitmatut õudu.

Ta oli ju teinud kõik, mis ta kohus oli. Summad, mis talle ta enese hämmastuseks ta hiliste kirjandusliste katsete tagajärjekal minekul kokku voolanud, seisid hästihoiutult pangas, ja kui ta surnud oli, võisid ta lapsed ootamatult rikkusest rõõmu tunda. Ainult õhturahu oleksid nad võinud talle anda, rahu, mis oli olnud juba ammust ajast saadik ta palava igatsuse ainus eesmärk.

— — —

Alvin Trübner oli ilmaaegu oodanud isalt vastust ja raha. Aga tõenduse peale, et ta on kuulsa Multavidi poeg, oli ta viimaks leidnud inimese, kes talle tarviliku raha andis. Ja ta oli, kindel olles andestamises, rutanud isa elukohta, kuigi ta temast viimase kuue aasta jooksul midagi polnud küsinud.

Siis jõudis ta ehmatades lukustatud ukse ette ja kuulis majarahvalt, et härra Anselm Trübner juba kaks nädalat on jäljetult kadunud.

Suures ärevuses jooksis ta politseisse, kus suuresti oldi hämmastatud kuuldes, et kadunu ei olnud mõni nimetu inimene, vaid kuulus kirjanik. Alvin Trübner kõneles parajasti mõttest, isa leidmiseks määrata autasu, kui kusagilt maalt teade tuli, kusagilt metsast leitud täiesti jõuetu vanem mees, kes leitud paberite järele näivat olevat Anselm Trübner. Tema leitud metsast mee-

märkuset ja viidud haigemajja. Siis ei olnud kõrget leiutasu enam tarvis määrata.

Aga ka reisi oleksid kadunu lapsed sinna võinud tegemata jätta. Sest sinna jõudes leidsid nad oma isa juba surnutekambrist.

Tema huultel seisis rahulik naeratus. Vististi oli ta uinund õnnestavas teadmises, et ta kardetud kuulsuse eest sama kindlasti oli pääsnud kui inimeste külmuse ja laste tänamatuse eest, kellele ta oma südame oli tükikaupa ohverdanud.

Sulle toon sületäie kevadlilli.

Arnold Liiv.

On jällegi saabund kevad täis päikest, ärkavat elu ja hurmavat armastust. On jõudnud too jumalik hetk, mil tulen muretu, rõõmsa lapsena su juure, süli täis esimesi kevadlilli. Noid esimesi suveks kasvava kevade andeid olen puistanud rida aastaid su jalgele kui Veenuse altarile

Tean, kuis ihkad lilli, kuis õitseb igal suvel su imearmsas aiakeses, mida kaitsvad põlised pärnad külmade põhjatuulte eest, lõpmata palju lilli

Lilled, lilled, kõikjal lilled . . . Valgete pärlitena säravad su aias arglikud piibelehed, jaltunult punased on georgiinid, ning kirjult sädelevad valged nartsissid, levkoid — õrnad iirised — igale antud oma aeg õitsemiseks, ning üksikute purpursete südametena on paigutatud su lillela peenardele peonikuhilad ja roosid — aia uhkus — punased rubiinid .

Hurmav lillelõhn. ning õhk täis suviööde kallistusi — niisugune on su aed, mu päikesest pruuniks küpsetatud sõbrakene, õilsam neid — seal tundmatus kauguses — seal mu unistuste maal . . .

Tean, kui suursugune on su hingeline tasakaal, kui sügav su ilu tunne, kui peen su käitusviis kaasinimestega — kuid siiski

ei suuda aru saada, miks ihkad, miks oled õnnelik, kui toon sulle noid esimesi kevadlilli, mis kiduralt kasvanud sügava metsa rüpes, või mu viletsas aiakeses. Kas sellepärast nad sulle vast armsad, et noil esimesil kevadlilledel palju on tulnud võidelda metsikute kevadtormidega, otsides pilvede vahelt eksinut päikesekiirt? . . .

Mu unistuste ja südame kaunitar, miks armastad sa mind mu lihtsate, metsikute kevadlilledega? Sulle ju õitsemas uhked lilled ja veripunased roosid! Minu pärast ära neid unusta! Tean vaid ühte — pean tooma jällegi ka sel kevadel sulle esimeste kevadlilledega osakese enda südamest — armastusest. Toon sul sületäie lilli, vaatan neid andes su pruunidesse silmadesse ja palun: „Kui kord saabub kevad, mil sulle enam ei too mu maine olemine esimesi lilli — too ükski alandlik õis enda uhkest aiast mu kalmu-künkale häbelikuks mälestuseks möödunud armuõnne päevist!“ Veel tuksub kuumalt mul süda keset õitsele pakatavat kevadet — veel täita suudan su sõnatut palvet — ja toon sulle sületäie esimesi kevadlilli . . .

1932 a. õiekuul.

Veel kord! ..

Aleksey Dolgoshev.

Veel kord loifa kui mässu=leek
eel veel surma ja hukku.

Viimne veel süüa valude=sõök,
viimne veel juua rõõmude=jook —
vaba ja kerge siis fukku' . . .

Veel kord laulda, kui suu täis verd,
sõbrule hävasti! hüüda.

Näha südamest valguvat verd
kumendamas kui õhtust merd,
ja siis uppuda püüda! . . .

Emarmastus.

Inglise kirjanik **Grace Walding.**

Ta oli vana naine, kuid alles ilusate näojoontega; ei valged juuksed ega kortsud, mis aeg ta näole kaevanud, vähendanud ta kenadust. Äärmiselt lihtne kleit, mis oli maa-inimese tunnus, laenas ta saledale kehale esimeses klassis istudes teatud sarmi.

Vastolu lihtsa välimuse ja esimese vaguniklassi vahel torkas kohtunikule silma, kui juba veerema hakkava rongi vaguniuks naise taga kinni läks.

„Veel hetk ja teie oleksite rongist maha jäänud,“ ütles kohtunik Trevanton naeratades.

„Mul pole ju õigustki siin viibida,“ ütles naine vabandades. „Mul on kolmanda klassi jaoks pilet. See oli konduktor, kes mu siia sisse lükkas, sir.“

„Peab ju vastu võtma kõik hea, mis sulle kukub,“ vastas kohtunik. „Vististi sõidate Londoni sisseoste tegema?“

„Ei, sõidan poja juurde. Ei ole teda enam kaks aastat näinud. Ta kirjutab mulle, et tuleb kahe nädala pärast, aga mina mõtle-sin, sõidan ise sinna ja üllatan teda. Alf armastab väga roose, ja need siin noppisin temale täna hommikul. Tema ise istutas need põõsad, enne kui Londoni läks õne otsima.“

„Ja kas ta leidis selle?“ küsis Trevanton naeratades.

Vanaeit raputas uskmatalt pead.

„Esialgul võis ta mulle pisut raha saata, sir,“ vastas ta. „Kord, ainsa korra, mil ta seda saatis, sain neli naela. Arvan, ta vist kaotas koha, sest kuude kaupa ei kuulnud ma temast enam midagi. Siis kirjutab ta, et tal on uus koht ja ta saadab mulle varsti mõned shillingid. Ma ei tahtnudki ju oma armsalt poisilt midagi. Tema neli naela olid mind hoidnud vaestemajja minemast, sir.“

„Mis te poeg teeb?“

„On ühe härra juures teenriks, sir,“ ütles eit valmilt. „Mina ise olen täitsa hari-mata, aga õpetaja loeb mulle ta kirjad ette, sir. Tema ei tahtnud, et ma täna linna sõidan, aga kui ta nägi, et ma ennast ei lasknud tagasi hoida, siis kirjutab ta mõne rea minu poja aadressi alla ning ütles, kui ma seda näitan, küll siis mulle abioks ollakse poja leidmisel.“

Ta kobas oma käsikotis ja võttis sealt välja kirja, mille ta andis Trevantonile.

„Ehk teate teie, kus ta on, sir? Tema

härra olla rikas. Poeg kirjutab, ta lootvat seal raha kokku hoida, et mulle siis Londonis väikest kodu valmistada. Jah, mul on hea laps, selliseid leidub ainult tuhandete hulgast.“

Oleks ta silmad tõstnud, siis oleks ta näinud ehmatust oma reisikaaslase näol, kui see kirja luges. Kuid lugeja toibus kohe jälle; kiri tuli Wentvorthi vanglast. Ta luges:

„Armas ema!

Oletan, et oled juba tõtt kuulnud; mõtete, et see nii on, on mulle hüümus. Aga ma loodan, et sa mind sellepärast ära ei lükka. Mul ei ole enese vabanduseks muud öelda kui seda, et London ei ole õige koht maapoisile ja et ma läbi elasin pettumusi. Trevanton määras mulle kõrgeima karistuse — kuus kuud. Kahe nädala pärast olen vaba ja tulen koju. Ema, Jumala pärast, ole halastaja ning ära lükka mind enesest ära.

Sinu armastav poeg Alfred Helden.“

Trevanton vaatas naisele. See korraldas oma käsikotis roose, et neid ei muljutaks; midagi liigutatavat peitus ta liigutustes. Nimi Helden äratas temas mälestusi. Tema ise oli selle mehele karistuse määranud, kui selgus, et ta oli varaste kambas. Veel kord vaatas ta kirjale ja luges pliiitsiga alla kriipsutatud ridu: „Palun, jutustage, kes te seda loete, vanaeidele mõni muinasjutt, mis talle põhjust annab tagasi sõita. Tema ei oska kirjutada ega lugeda ja ta süda lõhkeks, kui ta tõtt kuuleb. Ta ei tea, et ta poeg viibib vanglas.“

„Kas ehk tunnete toda maja, sir?“

„Väga hästi,“ vastas kohtunik kuival. „Kui sinna lähete, siis te poega ei leiaks. Mina jätsin ta Pariisi, kust ta mulle pak-kidega järele tuleb. Mina olen see härra, kelle teener ta on.“

Vana eide silmad särasid.

„Oi, oi inet, ja mina näitan teile kirja, mis ta mulle teist kirjutab. Aga sest pole viga, sest ta kirjutab ju teist ainult head. See rahustab mind, kui tean, et ta teie juures on.“

Jõudes lähemasse peatuskohta, soovitas kohtunik eidele välja astuda ja koju tagasi sõita. Tema ise võttis veel samal õhtul telefoniga ühenduse vanglaga ja kell üks seisis Alfred Helden, saadetakse valvurist, halli-

peaga mehe ees, kes ta oli süüdlaseks mõistnud.

„Mispärast toodi minu siia?“ märatses mees. „Mina pole vanglas midagi paha teinud. Tahate minult vist teateid minu kaaslaste kohta? Mina tegin kõik üksipäi. Kordan siin, mis kohustus tunnistasin. See on pulhas töde.“

Trevanton süttas sigareti.

„Tutvusin täna ühe armsa, vana eidega, Helden,“ ütles kohtunik kuival. „Eidega, kes oli Londonis võõras. Eidega, kes tõi oma pojale roose pöösast, mis poeg ise istutanud, enne kui ta tuli pealinna õne otsima. Ta oli kuulnud, et poeg kahe nädala pärast tuleb tema juurde. Ja siin algab minu loo kurbloolus:

vana eit tuli Londoni oma poega külastama. Ta ei osanud lugeda ega kirjutada ja keegi lahke õpetaja on talle jutustanud, tema poeg kirjutanud talle, et ta on kellegi härra juures teenriks. Tema andis kirja minu kätte ja küsis, kas ma selle aadressi tunnen. Poja aadress oli: Wentvorthi vangla. Poeg, keda ta jumaldas, oli vanglas ja ta nimi oli Alfred Helden.“

Karistusealune kahvatas.

„Miks te mulle seda ütlete? Kas olete minu vaesele emale rääkinud tõtt?“

„Teie ema ei tea veel praegugi midagi, Helden.“ Trevanton nägi vaimus jälle selle mehe ema oma ees, kuidas ta armurikkalt kummardus roosidele, mis nüüd laual seisis ja oma lõhnaga täitsid tuba. „Tema ei tea midagi, Helden; ta peab teid korralikuks inimeseks. Mina ei vaielnud vastu. Ma saatsin ta tagasi maale ja ütlesin, et viibite mõne päeva Pariisis.“

„Ja tema uskus teid, mr. Trevanton?“

„Ütlesin talle, et teie olete minu teenistuses. See oleneb nüüd teist, Helden, kas ta iial tõtt teada saab,“ ütles Trevanton pikkamisi. „Nüüd peate ütlema, Alfred Hel-

Keskkooli lõpetajad ja koolitöelased külas riigivanema juures.

Juba mitmendat kevadet, nii ka tänava kogusid pealinna kokku terveist riigist värsked keskkooli lõpetajate esindajad ning koolijuhatajad, umbes 250 ümber, igast koolist kaks, et tervitada meie vabariigi esimest kodanikku. Riigivanem J. Teemani võitis vastu selle pere Kadrioru lossis, kus kõlasid laulud ja tervituskõned ning viibiti ühises kohvilauas.

den, kas tahate mineviku unustada ja minu teenistuses uut elu alata. Kui asi on nii, siis tulge päeva algul minu juurde kui minu teener ja mõne päeva pärast sõidame koos selle eide juurde, kes mulle on selgeks teinud, kui tugev on ema-armastus. Nii siis, Helden, milline on teie vastus?“

„See ei või teie tõsine nõu olla,“ vastas karistusealune. „Teie teate, et olen varas. Ma võiksin teilt midagi varastada.“

„Teie vargasaak oli neli naela. See oli sama summa kui saatsite emale, et ta ei satuks vaestemajja. Kui te seda mulle oleksite ütelnud oma protsessi ajal, ma oleksin olnud teie vastu pehmem.“

„Jumal taevas!“ sosistas mees kähisevalt. „Ma vannun, iial ei pea teie seda kahetsema.“

„Nüüd lasen ma teie vanglasse tagasi viia ja mõne tunni pärast ootan ma teid. Seni on mul kiri kirjutada roosidega eidele, Helden. Ma teatan talle, et laupäeval teda külastate. Head ööd!“

Trevanton vaatas vangile järele kelle ölad nuuksumisest tuksusid. Ta oli sügavasti liigutatud.

Saatuse ratas.

Vene kirjanik **Ossip Dõmov.**

Tuntud supelkohal Atlantic Cityl, kolme tunni tee New Yorgist, on veel enam tuntud puust rannapromenaad (Boardwalk), mis miilide pikkuselt ookeani kaldal edasi läheb. Siin boardwalkil kohtub „parim seltskond“. Kergesti ehitatud sõidutoole lükavad üle sileda boardwalki vähem või enam tugevad mehed. Toolil, jalad välja sirutatud, istub mees, kel on „suur rahakott“; tooli taga, jalgu liigutades, kuueta ja kraeta, käib mees, kel „rahakotti ei ole.“

Mr. Murphay, businessman New Yorgist, tuli Atlantic Citysse, ookeani kaldale, et leida väljakannatamatu kuumuse eest pääsu ehk kergendust. Ta istus mugaval õlgtoolil, mida tagant lükati, suitsetas paksu sigarit ja nautis sõitu, karget hommikutuult, ilusat väljavaadet ja muretut, rikast elu boardwalkil.

Keskimestes aastates mees, kes tooli, milles mr. Murphay istus, lükkas, tundis sedasama hommiktuult, nägi sedasama väljavaadet, kuid oli sellest jalutuskäigust vähem õnnelik. Juba neljandat korda käis taseda miilipikkust teed ja igakord — nagu kokku rääkitud! — olid ta sõitjad paksud ning rasked. Ta kõht oli tühi ja tal oli janu; ta lomitud krae ja kaelaside, mis kord oli olnud ilus, rippusid toolitoe peal. Mees mõtles, mitu dollarit ta täna küll saaks naisele koju viia. Sõit toolil polnud sugugi odav lõbu ja rikkad inimesed ei ole meie päevil jootrahaga sugugi helled.

„Pea!“ hüüab mr. Murphay. „Tulevad lõunased lehed. Tahan üht neist osta. Hei, boy!“

Mr. Murphay ostis lehe, andis edasisõidutamiseks märku ja hakkas lugema—lehe

viimast külge, muidugi seda, kus trükitakse börsiteateid. Sigar kukkus tal suust ja ta kõrist tuli kummaline hoie, mis sarnanes koera haukumisele.

Mees tooli taga tundis seda hoiet: tema on seda juba mitu korda kuulnud. Tema ise on nii haukunud, kui ta börsil ühe lopsuga kaotas oma raha.

„Pidate hetkeks,“ ütles mr. Murphay. „Brasiilia paberid on langenud. Olen ot-sas!“

Mees tooli taga pühkis higi laubalt ja küsis:

„Ja, alumid?“

„On kuus punkti tõusnud.“

Kähisev naer kostis sõidutaja suust.

„Võitnud! Minul on sadaviiskümmend „Alumit“. Olen jälle rahamees!“

„Pean minema kohe New Yorki,“ ütles Murphay. „Ei või enam sõita. Kui kaugel viibime Atlantic Cityst?“

„Umbes kahe tunni tee. Olen väsinud. Tahan nüüd puhata. Pealegi pole mul seda enam vaja.“

„Kuipalju maksab tund?“

„Peate küll maksma enam kui 6 dollarit.“

„Ja mis teie saate?“ küsis mr. Murphay.

„See oleneb sellest. Igatahes mitte vähem kui poolteist dollarit.“

„Pean nüüd rahaga olema ettevaatlik,“ ütles mr. Murphay. „Istuge. Mina lükkan teid nüüd koju.“

Sõidutaja sidus krae ette, korraldas kaelasideme ja istus toolile. Mr. Murphay võttis krae kaelast ja kuue seljast ning riputas toolitoele.

Ja nõnda sõitsid nad üle ilusa boardwalki tagasi.

Piin.

Jakob Liiv.

*Mind vaevab ammu salaaimdus valus
Ja kartus, nagu lõbkeks kuskil miin,
Ei lakka ööde vaikuses see piin,
Ef kõik ei ole korras kodufalus.*

*Mu pea on raske, raskus fundub jalus
Kui mässaks veres mürgi rikas viin,
Ei lahfu see ka jalutades salus,*

*Kui kuulda rõõmuhõises, näha ilu,
Kuid siifki leian varjusid ja vilu . . .*

Kes meie järel tulevad.

Saksa kirjanik *Thea von Harbou* romaan,

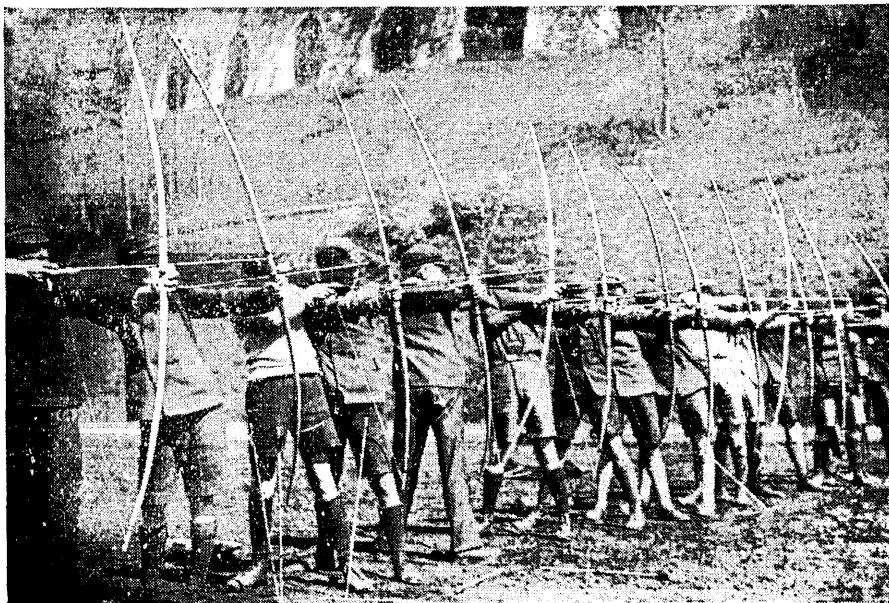
11

Kui olid möödunud veel neli nädalat, oli Kaspar Gädicke sügavaimas hinges kindel, et Mut Hollanderi peaga kõik asjad korras ei olnud ja et talle palju andestama peab, mis teistele tooks karistuse. Sest see hirmus noormees omas kartustsisendava arvamise harjutusplatsi tähtsuse üle ning avaldas seda hämmastava avameelsusega. Kuid see ei olnud veel kõige pahem; Mut Hollanderi paturegister kasvas lõpmatuseni. Oli

Ja ometi oli Mut Hollander mõnes asjas tore poiss. Näiteks laskmises. Tal oli kotkasilm ja rahulik käsi ja kui ta püssi pale juure tõstis liigutusega, mille eest Gädicke teda mõtetes põrgu soovis saata, siis oleks taevas vaenlase peale halastama pidanud, kelle ta sihtlauaks oleks valinud.

„Ta hoiab püssi nagu armsamat kaenlas!“ karjus Kaspar Gädicke tigidalt.

Kuid Mut Hollander armastas oma relva.

J. Vestholmi gümnaasiumi õpilased vibulaskmisel Schneili tilgi ääres.

Ürgajal, kui veel ei tuntud püssi ega püssirohtu, olid vibu ja nool küti ja sõjamehe ain-samaks relvaks. Moodsa spordialana on vibulaskmine uuesti elustunud Ameerikas, kust rõi ja Eestisse, muude uuenduste hulgas, J. Vestholmi gümnaasiumi võimlemisõpetaja A. Grünberg, kes omandas oma kutsehariduse Ameerikas. Vibud on poiste enda valmistatud. Suure huvi ja hoolega harjutavad poisid vibulaskmist, mida kujutab meie pilt.

näiteks võimatu teda vahile saata, sest õrn viis, kuidas ta oma püssi kohtles, blameeris Gädicke arvates kogu sõjaväge kuni naeruväärsuseni. Tublit paraadimarssi ei õppinud ta kuni teenistusaja lõpuni — ja ta aeglane kõnnak võis sõjaväelisel koolitatud tallegi hulluks teha.

Alamohvitser Gädicke seletas igaühele, kes kuulda tahtis, et Issand Mut Hollanderi vihas sõduriks on teinud. Ja kui tal oleks rohkem sarnaseid nekruteid, peaks ta teenistusest lahkuma, muidu surevat ta sapi-palavikku.

Ta armastas üldse sõdurikutset, kuigi omas harjutuste suhtes samu mässulisi põhimõtteid nagu kord aastate eest õndsas Jakob Vehrhahni õpetusviisi vastu.

Ta armastas teenistust, mille pingutusi ta noor, terve keha hardumusega kandis. Kõige pealt armastas ta muusikalisi käske.

Need ei näitunud talle selgemad või arusaadavamad. Kuid nad olid ilusad. Ja ilu pani ta südame tuksuma. Ta armastas põksuvat, tuoglevat „Edasi!“ — ta armastas ärevat „Koguge!“ — poisilikult hõiskavat „Püss maha!“ — ja ta pidas ilusaks, kui

võitlustuliste väeosade kära kohal tõstsid omad võidukad hääled tugevad poolnoodid ja rahustav oktaav „Kõik -- pidage!“

Kuid neist heledatest, tugevatest nüüetest armastas ta kõige rohkem hommikustunni äratushüüet ja ta manitsevat küsimust:

Ta mõtles, kui paljud igapäev selle tunni maha magasid ja ta sügavast mõttest ei hoolinud.

Kuid ta elu üle valitses nüüdsest peale see äratav hüüd.

Dorpi talus kuuldi vähe Mut Hollanderi ta sõduriajal. Sest kirjade kirjutamine ei olnud Muti asi ja harva tuli külast mõni linna, kus asus garnison. Ainus uudis, mis ta kuulis, oli, et Hannes Henssen kogu oma suure perekonnaga oli nimetatud rikkamasse kirikukülla õpetajaks. Ta kuulis seda meelega. Klaus Dorp aga ja Marlen, kes nüüd olid mees ja naine, olid viimasel ajal palju inetuid tunde läbi teinud. Ja sellest ei tahtnud nad kõnelda.

Ühel päeval oli tulnud kiri võõrast linnast, mis nõudis Klaus Dorpilt suurt rahasummat allkirja vastu, mis kandis tema nime, kuid ei olnud tema kirjutatud. See oli uhke mehe elus põletav häbiplekk.

Siis tuli teine hoop.

Heinrich Dorp oli vargaks saanud.

Ta oli põgeneda tahtnud ja politsei võttis ta laeval kinni.

Ta tunti ära kitsast valgest armist paremal käerandmel.

Neilpäeval oli Klaus Dorp vanaks läinud, „Marlen,“ ütles ta uueaasta päeval, „mul ei ole poega, kellele võiksin pärandada talu. Sellepärast annan selle su pojale.“

Naine raputas pead.

„Ja mis peab Heinrichist saama?“ küsis ta.

„Ta on mulle võõraks jäänud.“

Kuid tõsine naine pani omad soojad käed mehe käsivarrele ja kõneles temaga nagu haige lapsega.

„Oota veel, Klaus. Su pojalt puudus ema, sellepärast on ta hukkunud. Ta istub vanglas, kuid tuleb sealt tagasi. Tahan siis ta ema olla. See, kes on kukkunud rappa, ei tohi sügavamale tõugatud saada. Peame aitama, et ta jälle korralikuks saab.“

Klaus Dorp oli silmad ära pööranud ja ei vastanud sõnagi. Kuid Marlen teadis, et ta asjatult ei olnud palunud.

„Mis aga saab Mutist?“ küsis peremees hiljem. „Mõlemad ühes talus, see toob õnnetuse.“

„Pea oma poja varsti käest andma,“ ütles Marlen rahulikult. „Tema ei ole neid, kes rahuldavad nurgaga, kui see ainult on

soe. Ta vajab ruumi. Ta vist ei kaalu kaua, kust selle leiab. Ja siis läheb ta ema juurest minema.“

Tal oli õigus. Kuid juhtus teisiti, kui ta oli arvanud.

Oli jaanuari keskus. Nad istusid õhtul koos. Klaus, Marlen ja ilus, vaikne Friede. Seal kisti uks lahti, et lamp peaaegu oleks kustunud.

Tulija oli Mut.

Kui Friede teda nägi, kahvatas ta ja teadis kohe, et midagi oli juhtunud.

Mut Hollander ei näinud teda ega pere-meest. Ta vaatas naist, kes püsti oli tõusnud ja tardunud pilkudega ta huulte peale vaatas.

„Ema,“ ütles ta võõra, jäise rahuga, mis talle siiani oli tundmatu olnud. „Edela-Aafrikas on puhkenud mäss.“

Marlen langes tagasi toolile ja pani käed kokku.

Ta langetas pea, nagu tundes õlgadel koormat, mis oli talle liig raske.

Ta vaikus.

„Ema, täna öeldi kasarmu õuel: Minge vabatahtlikeks!“

Friede Dorp tõusis istmelt ja läks hääletult toast; ta ei tahtnud kuulda, mis järgneks.

Ta isa silmad vaatasid talle järele.

„Ema, kodumaa on hädaohus. . . Ema, ma andsin end üles!“

„Sa tegid õieti, mu poeg,“ ütles Marlen ja tõstis silmad ta poole, et näidata, et ta ei nuta.

Seal heitis Mut põlvili ja peitis pea ta sülele.

Ema pani käed ta peale.

Ja ütles tasa värisevate huultega:

„Õnnistan sind, mu laps. . . mu armas, ainus laps, mu Mut — mu lootus — mu tulevik. . . õnnistan sind. . . armastan sind täiest hingest. . . see armastus kaitseb ja hoiab sind kõigil su teedel. . . Jumal sinuga, mu laps. . .“

Ta hääle kustus.

Ta kummardas ja ta huuled puudutasid poja juukseid.

„Mine nüüd,“ ütles ta hääletult.

Mut tõusis, võttis veel kord ema käed ja surus nendesse pea.

Siis ulatas ta Klaus Dorpile jumalaga-jätuks käe ja vaatas ringi. Kuid toas ei olnud Friedat.

Ta läks sõnatult.

Kui ta aga majast lahkuda tahtis, istus lumes kivitrepi astmel Friede Dorp ja oli näo kleidi sisse peitnud.

Ta nuttis.

Ta nuttis hääletu ahastusega, mis peidab end iseene ees.

Mut Hollander kummardas ja tõstis ta üles ja Friede tukslev nägu puhkas ta kaelal. Tütarlaps haaras tást kinni ja surus end ta vastu ning mõned sekundid oli Mut pime ja Kurt.

„See on elu, mis puhkab mu südamel,“ mõtles ta tõmbilt. „Magus, rikas, õitsev elu . . .“

Ta tundis pisaraid oma palel ja kaelal.

„Mu väike öde,“ kogeles ta ja teadis vaevalt, mis ütles. „Mu armas, väike öde . . ära tee mu südant raskeks . . Pean kodumaad kaitsma, eks ole . . Sa teadsid juba. et tahtsin sinna minna, ja nüüd pean seda tegema . . Tööta mulle, et oled vapper . . tööta seda, mu armas, väike öde . .“

„Jah,“ ütles Friede ja tõstis pea Muti olalt. „Tahan olla vapper . .“

Kuid ei suutnud . . .

Kui ta nägi Muti silmi, hakkas ta uuesti nuuksuma ja katsus end vabastada, et end kuhugi peita, kus teda keegi ei näe ega kuule. Kuid Mut hoidis teda kinni.

Ta võttis Friede pea mõlema käte vahele ja ta silmad otsisid talveöö nõrgas valguses tütarlapse pilku.

„Friede,“ küsis ta hääletult, „kas armastad mind?“

Friede värises pealaest jalatallani.

„Jah!“ ütles ta südamlikult. „Jah! Jah!“

Mut kummardas ja suudles ta värisevat suud. Friede ei pannud vastu. Ta kannatas seda suudlust ja suudles tagasi. Nii seisid nad talveööl lumisel õuel, hoidsid üksteisest kinni ja ei teadnud, mis neis oli tugevam, õndsus või ahastus.

Raske kellalööök äratas nad ja Mut lasi Friede vabaks.

Kuid nad ei jätnud jumalaga.

Nad lahkusid nagu oleks see lühikeseks ajaks.

Ja Mut Hollander ei vaadanud tagasi, kui väljus õuest.

Väljas oli veel öö, kui ta linna jõudis.

Kuid elu hakkas juba ärkama.

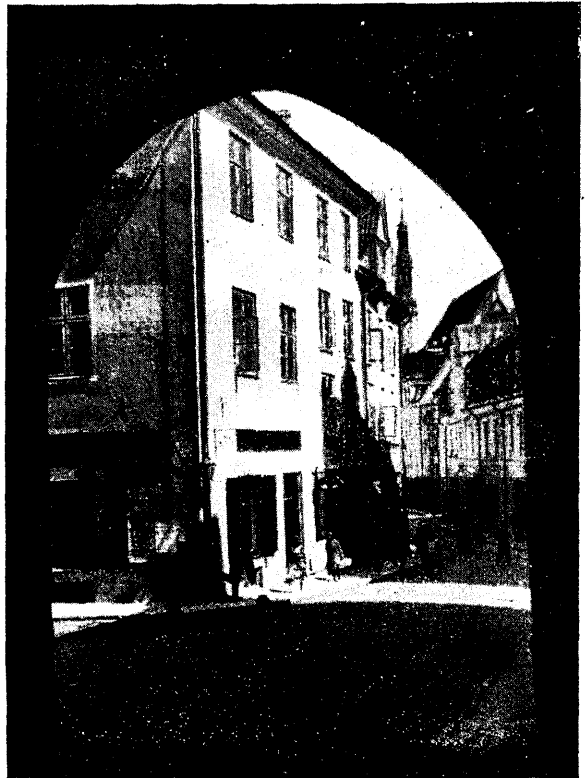
Kasarmutest kostis äratushüüd, mida ta nii väga armastas: Kas te pole küll ju kaua magand!

23.

„Kas ratsutate?“

„Ei, härra leitnant.“

„Pole tähtis. Kui kaasa tulla tahate, siis karake hobuse selga! Küll asi läheb. Kõik

Pikkjalg.

R. Christini foto.

läheb, kui see on tarvilik. Pahem jalg raua sisse. Pahem . . ! P a h e m, pagana pihta — nii! Ja nüüd tubli hoog võtta — tähelepanu . . . Hoppla, hoppla . . ! Hobuse seljal, kui paluda tohin — mitte kõhu all! Tasa, vana sõber, tasa . . ho—o—p—lal! Mulle näib, et see loom teid ei salli! Ei tee viga. Küll ta harjub. Veel kord! Nüüd galopis, galopis, galopis! Ma ei taha keskööni ühele kohale seisma jääda!“

Leitnant von Bosewill oli saanud käsu kaheksateistkümnemehega luurele minna, kas ehk vaenlase laialikihutatud salgad end luite vahele ei ole peitnud ja farme ähvardavad.

Koidikul asuti teele. Üks alamohvitser, vana aafriklane, kelle nägu näis olevat parigitud nahast; üks seersant; kaks vabatahtlikku. Teised noored ratsanikud, kellest vaevalt kaks või kolm olid mõned nädalad maal olnud ja kes alles kohapeal õppisid, kuidas tuleb sadulas istuda.

See hommikune sõit üle luite, üle kaljude, mis läksid ikka arvukamaks, ei olnud tõepoolest rõõm. Iga tuhat sammu taga ronisid mehed sadulast, et hobuseid juhtida, kes komistasid kivirägastikus.

Läbi kollase liiva juhhib põhjas ebaselge, joon. Mägestik.

Julmilt otsesihhis ja ähvardavalt kerkib ta idas.

Pilvitu, sädelev taevast võlvus määratus sinas tühja maa kohal.

Ennelõuna palavus kõrvetab otsaesiseid ja meelegeohti.

Iga hingetõmme on kõrvetav nagu tuli.

Kaljurahnu kohal väriseb õhk kuumusest.

Seal on kaev.

Seal varitseb hädaoht.

Leitnant von Bosewill saadab vabatahtlikke paremale ja pahemale.

Hobused astuvad sammu.

Hingetu pinevus.

Liivas kostub ainult hobuste kabjalööki ja vahetevahel mõne looma puristamine.

Äkki — kaugel — pahemal — otsejooks . . . pauk . . . teine . . .

Pahema patrulli luuraja Hochmann kihutab meeletus galopis tagasi.

Ta on kübara kaotanud. On verine. Kuul on läbistanud ta parema põlve ja on hobuse seljas peatunud.

Loom aimab surma lähedust. Kihutab tuhatnelja.

Ta ratsanik teatab: „Mustanahalised on luute vahel. Vabatahtlik Korn on langenud kopsulaenguga . . .” Ja langes sadulast.

Leitnant von Bosewill võtab ohjad koomale.

„Traavis!”

Sõit läheb üle kaljurahnude, läbi võsastiku ja kivirägastiku. Üks hobuseid komistab. Vandudes ajab ratsanik ta jalule.

Tssing . . . sssing . . . tak . . . tak . . . tak—tak . . . taktaktak . . .

Kuulid paiskavad mulda üles. Üks hobuseid on haavatud. Ta ajab end püsti, langeb, püherdab maas ja matab ratsaniku enese alla . . .

„Seiske!”

„Sadulaist!”

Mehed lähevad jalgsi edasi — otsivad varju — heidavad pikali . . .

„Visiir — kuussada . . . Tuld!”

Pumm!

Pummpumm!

Rahnuelt tuleb vastus.

Vaenlast ei ole jälgegi näha.

Ainult väiksed, valged suitsupilyed, mis tõusevad kivide vahelt, annavad ta seisukoha ära.

Siis vuhisevad kuulid ebamääraste sihi poole.

Nad pörkavad vastu kaljusid.

Vaevast tabavad nad kedagi.

Vaenlastel on sihtimine kergem. Ta puistab küttide ahela mõrtsukaliku tulega üle, mis ei vaiki minutikski.

See on metsik muusika.

Surma hullumeelne meloodia . . .

Psing . . . sssing . . . takk . . . sssing . . .

Ja need mustad kuradid lasevad hästi!

Neil on eeskujulik koolitus.

Kus kerkib kübar ettevaatlikult, ettevaatlikult üle luute serva — pumm! vuhiseb sinna surmatoov tervitus.

Ratsanik Hensel hoigab äkki.

„Laeng paremas käsivarres!”

Alanohvitser Weinhold on liig kaugele nihkunud. Ta saab surmava laengu.

Mut Hollander, kes on ta naaber, teatab sellest patrulli juhile.

Leitnant von Bosewill, isegi riivatud mööduvast kuulist, on kindel, et sel viisil ta mehed üksteise järele nagu jänesed maha lastakse.

Tas valmib meelegeohtlik otsus.

Ta terav, kõlav komandohääl kostab läbi püssirohusuitsu.

„Üies! Edasi järgmise kalju juure, marss, marss!”

Nad teostavad selle meelegeohtliku teo, terved ja kerged haavatud. Neid võtab vastu kuulirahe, jälle langeb üks. Peahaav. Mut Hollander võtab püssi surnu käest ja kiirub padrunitasku ta õlalt.

„Tubli, Hollander,” hüüab noor juht.

Mut ei kuule kiitust.

Tas on midagi, mis ei hooli enam inimeste arvamisest.

See ei ole vaprus.

See on vihavaen. On viha. On kättemaksuhimu.

Ja see on — tugevam kui kõik muu — hirmus, tige kibedus.

Kibedus isamaa vastu põhjas.

Seal harjutavad sadatuhad mees paraadimarssi.

Seal mängivad sadatuhad meest sõda rahu.

Ja nad leevad siin põletaval liival, võideldes tõsiselt ja meelegeohtliselt selle asumaa pärast, pannes põlglikult oma noor elu kaalule, täites eeskujulikult oma kohuseid naga on vandunud lipu ees . . .

Ja teavad ometi — et on surmaohvrid.

Ja teavad ometi — et võivad ainult kangelastena surra . . .

Sest neid on peotäis kolme-, nelja-, viiekordse ülejoõ vastu.

Nad surevad janu kätte.

Nad surevad haavadesse.

Ükski ei aita neid.

Ükski ei või meid aidata.

Puuduvad tugevad teed, mis tooks neile kiirelt ja kindlasti abi. Nad hukuvad.

Ja ometi ei ole nad avantüristid, kokku kogutud juhuse poolt!

Nad on ometi sõdurid! Nad võitlevad asumaa eest, lunastades iga sammu mulda oma verega!

Kas seda ei teata isamaal?

Päike seisab peade kohal.

Üks haavatuid hoigab.

„Mu Jumal, mu Jumal, miks oled mind maha jätnud!?”

Ei, mõtleb Mut Hollander. Jumal ei ole sind maha jätnud. Kuid inimesed — inimesed!

Oh, teie seal kaugel isamaal, kas teie juba küllalt kaua ei ole maganud?

On surmavaikne. Laskmine on lakanud.

See on hingetu ootus enne viimast tormi.

Leitnant von Bosewill ajab end püsti, et orienteeruda.

Pumm! — algab põrgumuusika uuesti.

Kuid vaenlane ei ole enam endisel asukohal.

Ta tahab ninapidi vedada, ülejõuga peale suruda.

„Hollander!”

„Härra leitnant.”

„Teie ei ole haavatud . . .”

„Ei, härra leitnant.”

„Siis viige jaama teade: „kagus vaenlase ülejõud. Patrullil rasked kaotused. Farmid hädaohus! . . . Mõistate?”

„Jah, härra leitnant.”

„Siis vaadake, et sihile jõuate. Me katsume teie tagasitulekut kergendada. Jumalaga, Hollander!”

Mut Hollander vaatab noorele juhile silmadesse.

Ainult mõned sekundid.

Kuid nad mõistavad tüksteist.

Ta kuuleb enese taga lühidat käsku:

„Üles! Edasi!”

Paugud pragisevad.

Tssing . . . sssing . . . tssing . . .

Tema on sihtlaud.

Ta tunneb rasket lööki parema õla vastu.

Kukub.

Ajab end uuesti üles.

Mitte meelemärkust kaotada . . . Mitte meelemärkust kaotada . . .

Issand Jumal . . . missugune valu!!

Mitte meelemärkust kaotada . . .

Edasi!

Seal on koht, kus nad sadulaist ronisid.

Hobused . . . jah — kus on hobused?

Järgmises numbris hakkab ilmuma Saksa kirjaniku **Alexandra von Bosse**

„Andrea õetütar.”

Ometi viimaks romaan, mis kukub välja tavaliku romaani raamistikust; mis, olles küll ajaviiteromaan, ometi ei ole banaalne ja magus — sentimentaalne. Üheks romaani peategelaseks on Itaalia viiulikunstnik, poissmees, kellele äkki langeb kaela peaaegu täiskasvanud tütar; muidugi ei taha veel noor elumees, kellel daamide hulgas on suur edu, äkki hakata poissmehest-isa osa etendama, ning nüüd tekivad situatsioonid ongi romaani kütkestusküllastajaks.

Muide romaan kubiseb tegelasist, ning ta tagafoonil etendab tähtsat osa „Igavene linn” — Room. Tegevusaeg on peale maailmasõda ja seega veelgi huvitavam. Kes siamaani ei ole „Romaani” lugenud, see tingimata ostab teda nüüd „Andrea õetütret” pärast, mis ei ole üks romaan, vaid tervelt 3—4 romaani korraga!

Veenduge ise hakates usinalt lugema

„Andrea õetütart”

Samuti hakkab „Romaanis” ilmuma Saksa kirjaniku **Rudolf Herzogi** romaan

„Elulaul,”

mis kubiseb südanthaaravatest momentidest ja sunnib lugejat kaasa elama käikusid elu kõrgustesse ja elu sügavustesse.

Laiali jooksnud — maha lastud.

Nii siis jalgsi!

Ta kuuleb vaimus juhi sõnu: Teade viia. Farmiu hädaohus. Ja seltsimehed. . . seltsimehed . . .

Ta jookseb.

Ta parem käsivars on halvatud.

„Ükski inimene ei aima, mis kõik on võimalik, kui see peab olema . . .”

Hambad kokku . . . Edasi!

On siis kogu õhk tulemeri?

On taevas hõõglamp?

On päike sulanud ja tilgub maakerale?

Ta kobab pudeli järele.

See on tühi.

(Järgneb).

Tõtt ja nalja.

„Aus.“

Härra Kuldsõrm leiab väikse linna promenaadilt sajarublase raha. Ta tahaks meelsasti olla aus, aga ka mitte raha kaotada, mis aasta pärast tema omanduseks saab, kui kaotaja seda ära ei vii. Kuldsõrm vahetab raha kahekümneviielisteks ja annab need politseisse.

Päev hiljem leiab kaotaja politseimaja kojast teate, et sada rubla on leitud.

Teated, mis ta ametnikule koha ja aja kohta annab, lähevad täpselt ühte ja politseinik ulatab talle neli kahekümneviielist. Peitunult, aga tõetruult vastab mees, et see tema raha ei ole, sest temal olnud sajarublane.

Aasta hiljem võtab Kuldsõrm raha vastu ja pomicseb: „Ausus leiab ikka tasu.“

Moodne valm.

Keegi turist oli Indias dshunglisse ära eksinud. Äkki nägi ta üht elevanti oma poole tulevat. Ehmust halvatuna jäi ta seisma. Elevant astus ta ette, tõstis oma esimese jala üles ja turist nägi, et loom oli enesele jala alla suure okka torganud. Turisti meeletus Androkluse ja lövi lugu; ta tõmbas okka välja, ja elevant kaugenes tänuhulgal pilgul.

Mitu aastat hiljem istus turist, olles Euroopasse jälle tagasi tulnud, kuskil tsirkuses, kus esines ka üks dressieritud elevant. Nad tundsid üksteise kohe ära. Elevant sammus sõbra juurde, sirutas loidi välja, tõstis mehe odavalt platsilt õrnasti üles ja paigutas ta esimesse ritta kallile platsile

Abiõu.

Keegi daam ei maksnud ega maksnud hambaarstile arvet ära. Kui kõik manitsused jäid tagajärjetatuks, kirjutas hambaarst viimaks:

„Kui te arvet kolme päeva jooksul ei õienda, olen sunnitud ajalehtedes järgmist kuulutust avaldama: „Suutäis uusi hambaid odavasti müüa. Näha võib neid proua . . . suus!“

Arve tasuti viibimata.

Mille vastu pole rohtu.

Ühes supelkohas Põhjamere ääres kutsutakse arst ühe vana daami juurde.

„Noh, hea proua, mis teil siis viga on?“ küsis arst.

Selle üle vihastas vana daam ja vastas:

„Mina olen peakonsul V. proua Breemenist.“

„Jah,“ ütleb arst õlgu kehitades, „sellist pahest ei oska mina teid küll vabastada!“

Keeluseaduse-naljad.

New-Yorgi ääresosas, kus asuvad villad, teeb politseinikkudesalk oma teenistuskäigu. Kohe peale keskööd kuulevad politseinikud pauke, mis näiliselt ühe New-Yorgi pangahärra villast kostavad. Politseinikud vaatavad läbi akna heledastivalgustatud tuppa ja näe-

vad, kuidas pangahärra parajasti oma külaliste keskel sekti-pudeleid avab. Valjusti paukudes lendavad korgid lakke.

Järgmisel päeval kutsutakse pangahärra politseisse. „Kuidas oli lugu sekti-pudelitega?“ küsis politseinik. „Meie ümbruses on viimasel ajal toime pandud murdvargusi. Eile kuulsime kahlasest krabinat ja kuna mul revolvril ei ole, siis pidin neile hirmutuseks sekti-pudelitega mõned paugud laskma,“ kaitses ennast pangahärra.

„Härra direktor,“ küsis politseinik, „kas teil ei ole juhuslikult mõni niisugune täidetud ehmalusrevolver praegu kaasas?“

On talv. Valitseb kole külm. Sheriff leiab ringkäigul pooleldikülmanud neegri. Ta võtab mehe oma ette sadulasse ja viib ta päästejaama. Arst vaatab neegri läbi ja pöörab siis haigeravitseja poole: Kaks pidagu teda kinni ja kolmas valagu talle pudel konjakit suhu.“

Samal hetkel ärkab neeger minestusest ja kisendab: „Ei, ainult üks hoidku ja kaks valagu!“

Jahtklubi liikmed tahtsid mängida bridge. Kuid kohtu-uurija, kes ka klubi liige oli, ilmus alles kolm tundi hiljem.

„Vabandage, härrad, et tulen hilja; teenistus takistas. Tulen parajasti sadamast, kus politsei kuusteistkümmend joobnud madrust välja nuuskis. Minu kohus oli isiklikult veenduda, kas mehed ka tõesti joobnud olid, jama ütlesin, puhuge mulle näkku. Äkki kuulsin ma üht miljonäri mulle ohkavat:

„Milline ilus elukutse teil on, härra kohtu-uurija! Ma kadestan teid!“

Vastikus.

Vana diplomaat imestab väga.

„Imelik,“ ütles ta; „sain tuttavaks mehega, kes kogu päev kalu õngitseb ja jahti peab. Aga ta ise ei söö ei kalu ega metsloomaliha. Need olla talle vastikud, nagu ta tõendab.“

„See pole sugugi imelik,“ vastab ajakirjanik. „Mina, näiteks tunnen hulga diplomaate, kes midagi muud nii haiglaselt ei vihka kui poliitikat.“

Voltaire

veelis, nagu teada, noores eas mõne aasta Bastilles, kuna arvati, et ta surnud kuninga Louis XIV. kohta olla pilkelaulu sepiitsenud. Kui ta kord kuninga kohta jälle pilkava märkuse tegi ja sellele see teada anti, saatis kuningas talle mingisuse kingituse ja ütles:

„Olge tulevikus mõistlikum ja mina tahan teie õnne eest hoolt kanda!“

„Ma tänan teie majesteedi,“ vastas Voltaire, „selle eest, et minu toitmise tahate oma kätte võtta, aga ma palun minu korteri eest hoolekandmist mitte oma kätte võtta!“

Suurima edu majanduslikus võitluses saavutatavad need, kes paremini ettevalmistatud, informeeritud ja organiseeritud.
Henry Ford.

**Seda
võimaldab**

Uus Eesti

Kaupmeeste ja töösturite häälekandja.

- „**UUS EESTI**“ sisu on selge, õige ja asjalik.
„**UUS EESTI**“ toob oma veergudel vaid esmaväärtuslist usutavat majanduslikku informatsiooni.
„**UUS EESTI**“ kaastöolisteks on üleriigi parimaid asjatundjaid tegelikkude majandusmeeste hulgast.
„**UUS EESTI**“ on ametlikult tunnustatud kaupmeeste ja töösturite häälekandjaks üleriiklikkude kongresside poolt.
„**UUS EESTI**“ tellimishind on 12 kuuks 2 kr. 25 senti.
6 „ 1 „ 20 „
3 „ — „ 65 „
1 „ — „ 25 „
- „**UUS EESTI**“ tellimisi võtavad vastu kõik Eesti Vabariigi postiasutised ja kaupmeeste ning töösturite organisatsioonid.

Oma silm on kuningas.

Seepärast nõudke „**UUS EESTI**“ proovinumbreid, mis saadetakse Teile **täiesti tasuta**.
„**UUS EESTI**“ toimetused ja talitused asuvad Tallinnas, Harju t. 48, telefon 448-29.
Posti jooksev arve Nr. 179.

Kirjuseep „MARMOR”

on lühikese ajaga saanud igas majas esimese järgu tarbaineks, sest

- Kirjuseep Marmor** — vahutab hästi.
Kirjuseep Marmor — kulub äärmiselt vähe.
Kirjuseep Marmor — on hea lõhnaga.
Kirjuseep Marmor'iga — pesu pestes jääb pesu värskeks, lõhnavaks ja valgeks.
Tähelepanu: Ig tükk kannab templit „MARMOR“. Ilma selle templita ei lase vabrik ühtki tükki müügile.

**Seebi- ja soodavabrik
PH. VAHTRIK ja J. MOOSTE,**

Tallinnas, Paldiski mnt. 46,
tel. 432-40.

**Kaunim ja väärtuslikum
= kink on alati =**
„Romaani“ ilukõites aastakäigud.
Saada kõigist suuremaid raamatukauplustest ja talitusest.
Vene tän. 13. Telefon 437-18.

10 aastat kultuurtööd.

Kümme aastat juba — järjekindlalt ja püsivalt — varustab ainulaadiline rikkalik ja oma kõrgele ülesandele ustav

pildiajakiri „ROMAAN“

Eesti laialdasi rahvakihte parima lugemisvaraga, nagu romaanid, novellid, jutustused ja luule, maailma kuulsamate ja loetavamate kirjanikkude loomingusalvest.

Kümme aastat juba — alati endise hoole ja usinusega — jätkab avara ilmavaatega

pildiajakiri „ROMAAN“

1922. avastatud ülesande täitmist, olla Eesti laiadele rahvahulkadele teenäitajaks kõigisse kirjandusliikidesse ja esindada seepärast kõiki teguvõimsaid ja loomevõimelisi kirjanikke — kirjandusliku voolu ja poliitilise meelsuse peale vaatamata.

Kümme aastat juba valvab rahvalik

pildiajakiri „ROMAAN“,

et ta keel oleks ilus, rahvalik ja hoiduks võimalikult ülimoodsusest ja keelelistest veidrustest.

Nii on ja jääb

pildiajakiri „ROMAAN“

eeskujulikumaks

rahvaajakirjaks Eestis.